N°. 3. Donderdag 18 Januari 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie en Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice) (*Zie het inteekenbiljet op blz.* 12).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's Gravenhage:

Op **Vrijdag 26** Januari 1906 des avonds ten **8 ure** zal door den heer *A. H. Berkhout*, leeraar aan de Rijks Hoogere Landbouwschool te Wageningen, in de groote zaal der »Chr. Vereeniging voor jonge mannen," **Prinsegracht 4,** worden gehouden

een voordracht, opgeluisterd door lichtbeelden, over:

Suriname.

Leden van »Oost en West« hebben op vertoon van hun lidmaatschap vrijen toegang.

Voor huisgenooten van leden bedraagt de toegangsprijs f 0.50 in de zaal en f 0.10 op de galerij, voor **nietleden** *f 1 in de zaal en f 0.25 op de galerij; voor leerlingen van onderwijs-inrichtingen en leden van Toynbee of dergelijke vereenigingen, bij tientallen tegelijk, f 0.10 in de zaal en f 0.05 op de galerij.*

Plaatsen kunnen worden besproken op den dag zelf van 's morgens **10** *tot 's middags* **5** *uur, bij den concierge van het gebouw,* **Prinsegracht 4.**

II. Van „Boeatan":

Zij, die verleden week langs de Plaats n°9 te 's Gravenhage gaande, zich den tijd gunden, voor het étalage-raam van Boeatan even stil te staan of, — wat nog meer de moeite loont — daar binnen te gaan om op hun gemak onze permanente tentoonstelling met gelegenheid tot verkoop en nabestelling te bekijken, zullen daar een paar prachtstukken van gong-standaards in Japaraasch houtsnijwerk hebben kunnen bewonderen, ons door de vriendelijke zorgen van *Raden Adjeng Roekmini*, dochter van wijlen den Regent van Japara, toegezonden. Eén dier fijn-bewerkte stukken was door H. M. de Koningin besteld geworden, als geschenk bestemd voor Z. K. H. Prins Hendrik. Met het sonoor-klinkend, geel koperen bekken, te Samarang gegoten, en den slanken klepel, waarvan het handvat eveneens in Javaansche stijl besneden is, maakt het geheel een smaakvollen, rijken indruk.

Bovendien ontving Boeatan mooie, gesneden doozen in verschillende grootte, vouwbeenen, brievenhouders en andere gebruiksvoorwerpen. Ook kwam uit de Battaklanden een nieuwe voorraad bamboe-kokers, op zeer eigenaardige wijze versierd, en als proef eenig vlechtwerk, dat zeker in den smaak zal vallen ook van het Europeesch publiek.

Emigratie van Nederlanders naar Suriname.

(*Vervolg*).

2e. *De stand van menschen, die het meest geschikt zijn om te koloniseeren:*

Op de keuze van de menschen, die men naar Suriname wil overbrengen, berust mede in hoofdzaak het welslagen der onderneming.

Vooral bij de *eerste* uitzending, dient men met omzichtigheid te werk te gaan.

Kleine boeren, daglooners, tuiniers en ambachtslieden uit plattelandsgemeenten, menschen, die gewoon zijn aan dagelijkschen, geregelden arbeid; die hetzij als pachter, hetzij als eigenaar een stuk grond hebben bebouwd; die niet onbekend zijn met de verzorging van vee en gevogelte, dat zijn de aangewezen personen voor het beoogde doel.

Vooral ambachtslieden, welke in het belang van het algemeen nuttig werkzaam kunnen zijn, als timmerlieden, schoen- en kleedermakers, schilders, kuipers, blikslagers en mandenwerkers, kunnen in aanmerking komen, zij moeten echter hun vak deugdelijk verstaan.

Worden zij van het platteland genomen, dan zijn zij meestal tevens bekend met het boerenbedrijf.

Verder lette men bovenal op het zedelijk gehalte van ieder individu in het bizonder.

Luiaards, dronkaards en zij, die een onteerend vonnis hebben ondergaan, moeten beslist geweerd worden.

Fabrieksarbeiders, voerlieden, sjouwers en zoogenaamd los volk, uit de groote steden, zijn ongeschikt voor eene eerste kolonisatie, ook al zoude op hun zedelijk leven niets aan te merken zijn.

Ook op het lichamelijke dient acht geslagen te worden, opdat geen menschen worden aangenomen, die ongeschikt zijn voor de taak, welke hen ginds wacht; *non valeurs* kan de kolonie zeker in de eerste tijden waarlijk wel missen.

Evenzoo zijn gezinnen met kleine kinderen minder wenschelijk, daar deze bij den aanvang in den vreemde den tijd hunner ouders te zeer in beslag nemen.

Jonge mannen en -dochters kunnen, indien aanvankelijk op de nederzetting geen genoegzaam werk is, zich allicht als knechten en meiden in de stad of op een plantage verhuren.

Van goed dienstpersoneel is de markt daar nog niet overvoerd.

3°. *Grootte, indeeling en beplanting van het erf, dat voor ieder gezin bestemd wordt:*

Voor ieder gezin worde een perceel of erf van 10 hectaren = 25 akkers beschikbaar gesteld.

Voor eene kolonisatie met 50 gezinnen bijv. zou de geheele grootte der nederzetting zijn:

	50 × 10 H.A. = 500 H.A.
voor wegen enz.	± 50 H.A.
	Totaal ± 550 H.A.

Stelt men de breedte aan den weg voor ieder erf op 100 M., dan wordt de diepte 1000 M.

Naar gelang het terrein der nederzetting het toelaat, zouden de 50 woningen ter weerszijde van den weg of de straat tegenover elkander kunnen komen te liggen, en wel 25 woningen in dezelfde rij.

De woningen moeten niet onmiddellijk aan den weg worden geplaatst, maar daarvan een 20 M. verwijderd, waardoor een vóór-erf ontstaat, dat, met bloemen en heesters beplant, het geheel een vroolijker aanzicht verleent.

Vóór en terzijde van het huis worden vruchtboomen geplant, als: de sinaasappel, de zoete- en de zure oranje, de manja, de advocaat, de pomme de cythère, de sapatille, de papaya, de zuurzak, de broodboom, de kokosnoot, de citroen en guyavaboom. Al deze soorten groeien er met het meeste gemak en leveren overheerlijke en gezonde vruchten op.

De papaya, die bizonder snel opgroeit en reeds het 1e jaar vruchten draagt, is van te meer belang, daar die vrucht gekookt, tevens een smakelijk middag-gerecht oplevert.

Onder de boomvruchten kunnen nog genoemd worden: de banaan en de bacove of pisang, als de meest verspreide en onontbeerlijke.

De banaan, het hoofdvoedsel der Creolen, wordt zoowel gekookt als geroost gegeten, en gedroogd tot meel gemalen, als uitnemend kindervoedsel, veelvuldig gebruikt.

De ananas, een struikvrucht, is een der meest smakelijke en verfrisschende; de plant groeit snel, vereischt weinig zorg en neemt weinig plaats in.

Naast het huis plaatse men het kippenhok van genoegzame grootte om een flink aantal vogels te kunnen bevatten en naast het hok eene ruime omrastering, waarbinnen een paar schaduwboompjes ter beschutting tegen de felle zonnehitte.

Voor de eenden, waarvan men twee soorten heeft: de gewone en de kaapsche, is alleen een nachthok noodig; overdag houden deze dieren zich meest in sloten en trensen op.

Achter het huis komen de bijgebouwen, n.l. een steenen keukentje en een privaat.

Vervolgens komt de grond, bestemd voor groententuin en voor beplanting met aardvruchten.

Met voordeel kunnen de navolgende soorten geteeld worden: postelein, zuring, salade, komkommers, snij- en stamboonen, andijvie, doppers en sjalotten, alsmede selderij en peterselie.

Onder de inlandsche groenten zijn aanbevelenswaard: het blad van den tayer (smakende als spinazie), het zevenjaars boontje, pompoenen, alsmede de roode zuring (een heestergewas).

Okro, eene plant, waarvan de zaadhuls in sommige soepen gegeten wordt.

In den moestuin plante men ook nog den gewonen- en den watermeloen.

Onder de specerijen kunnen genoemd worden de verschillende soorten van Spaansche pepers, tomaten, gember- en mierikswortel. Onder de aardvruchten: de zoete- en bittere cassave, de yams, de swiete pataten, de nappies en de arrowroot.

De zoete cassave wordt zoowel gekookt, als geroosterd gegeten, is zeer voedzaam en goed van smaak.

De bittere cassave wordt gebezigd tot het vervaardigen van stijfsel (gomma), alsook tot meel verwerkt, waarvan men de cassavekoeken bakt, welke veel gelijkenis hebben met het Joodsche paaschbrood.

Pataten, yams en nappies worden gekookt gegeten en vervangen de aardappelen.

Arrowroot is het bekende, voedzame meel, uit een plantenwortel bereid, dat bij voorkeur aan zieken en zwakken wordt toegediend.

Daarop volgt een stuk grond, ter grootte van 6 H.A., dat behalve met maïs, ook met koffie- en cacaoboonen beplant moeten worden. De maïs kan tweemaal per jaar gezaaid en geoogst worden en is voornamelijk bestemd voor kippen- en eendenvoer, doch kan ook op verschillende wijzen toebereid door den mensch genuttigd worden.

Hoewel van de koffie- en de cacaoboomen in de eerste vijf jaren geen oogst te verwachten is, zal juist deze cultuur in de toekomst na het 7e jaar b.v. een niet te versmaden bron van inkomsten worden.

Van deze 6 H.A. of 15 akkers kan alsdan gemiddeld worden geoogst:

3 H.A. = 7½ akkers cacao, opbrengst pl.m. 2400 kilo.
3 H.A. = 7½ akkers koffie, opbrengst pl.m. 1500 kilo.

2400 kilo cacao à 60 ct. =	*f* 1440
1500 kilo koffie à 80 ct. =	- 1200
Totale opbrengst	*f* 2640

welk bedrag nog voor vermeerdering vatbaar is.

Achter dezen grond komt nog een terrein, ter grootte van 2 H.A., voor weide bestemd, waarop men minstens 2 koeien kan houden; dit moet door een hek in twee deelen worden verdeeld, welke om beurten worden afgegraasd.

De verdeeling van een erf zij dus als volgt:

woonhuis met vóórtuin	0.5 HA.
moestuin voor grond- en aardvruchten	1.5 »
maïs, koffie- en cacaogrond	6.0 »
weidegrond	2.0 »
Totaal . .	10.0 HA.

De scheidingen der erven onderling worden gemaakt door slooten of trensen, welke tevens voor behoorlijke draineering van den grond noodig zijn.

4e. De woningen:

De woningen kunnen zoo eenvoudig mogelijk van hout worden opgetrokken.

Eene frontbreedte van 8 meter, bij een diepte van 6 meter, waarvan 2 meter voor eene galerij, kan voldoende worden geacht.

Zij moeten op palen of steenen neuten, circa 2 M. boven den grond, worden gebouwd, hetgeen voor de gezondheid der bewoners zeer aan te bevelen is.

Men verkrijgt daardoor tevens onder het huis eene luchtige, beschaduwde ruimte, welke zeer geschikt is voor het verrichten van huiselijke en andere werkzaamheden.

De woning wordt in twee vertrekken verdeeld en onder het dak een slaapkamer afgeschut.

Eén der einden van de galerij wordt tot bottelarij en provisiekamer bestemd en als zoodanig betimmerd.

Naast iedere woning plaatse men een ijzeren bak om het regenwater op te vangen, dat uitsluitend voor drinkwater worde gebezigd.

Inlandsch hout is voor de woningen boven andere houtsoorten aan te bevelen, daar het beter bestand is tegen de vernielzucht der houtluizen.

5e. De aard der werkzaamheden, dagverdeeling en levenswijze der kolonisten:

Zooals ik reeds met een enkel woord heb uiteengezet, zijn de kolonisten bestemd voor het uitoefenen van den kleinen landbouw en de veefokkerij.

De grond, welken zij bewerken, zij hun eigendom; de zekerheid, dat zij voor zichzelven en niet voor anderen werken, zal hun ijver prikkelen en hen een spoorslag zijn om zich door de eerste moeielijke tijden met volharding heen te worstelen.

De wijze van aanplanten en oogsten moet hen dáár, op het terrein, geleerd worden.

Van des morgens 6 uur tot 10 uur voormiddags en van 3½ tot 6 uur 's namiddags kan de kolonist den grond bewerken; de tusschenuren zijn zeer dienstig om in de schaduw, bijv. onder het huis, eenig handwerk te verrichten. In geen geval stelle de nieuw aangekomene, zich in die tusschenuren aan de stralen van de tropische zon bloot.

De kolonist moet des morgens ten 5½ uur opstaan, zich flink wasschen of baden en daarna zijn ochtendbrood gebruiken. Als drank neme hij daarbij een kop koffie of cacao.

Ten 12 ure gebruike hij zijn middagmaal, ten 4 ure een kop thee of koffie en ten 7 ure zijn avondbrood.

Het ontbijt kan, bij gebrek aan brood, uit gerooste bananen of cassaven bestaan.

Boter zal in den beginne wel een artikel van weelde blijken, daarentegen kan men iederen maaltijd door de verschillende vruchten zoo afwisselend mogelijk maken.

Bij het middagmaal spelen de reeds vroeger genoemde aardvruchten, als: cassaven, yams, nappies, de bananen en de rijst, alsmede de moesgroenten zoo die er zijn, een hoofdrol.

Het dierlijk voedsel verkrijgt men van zijne kippen en eenden, en de varkens, welke de kolonisten zelve mesten kunnen.

Rook- en zoutspek is voor niet te hoogen prijs in de stad te koopen.

Een enkele maal zal men een stuk wild kunnen machtig worden, doch over het algemeen moet men zich niet te hooge verwachtingen van de jacht maken.

Het wilde varken (pakier), het konijn (konikonnis), de haas en het hertebeest geven een fijn wildbraad; onder de vogels vindt men wilde duiven, papegaaien, raven en enkele watervogels.

Visch, hoewel voldoende in de rivieren aanwezig, wordt niet genoegzaam gevangen om tegen matigen prijs te worden aangeboden; wel is in den drogen tijd veel boschvisch als: de kwikwi en de warappa op de markt te koop.

Vruchten, mits goed rijp zijnde, kan men te allen tijde eten zonder nadeel voor de gezondheid.

Het gebruik van sterke dranken is ten sterkste af te raden.

Limonades van oranjes, citroenen, lemmetjes, en tamarindestroop enz. zijn vooral in de tropen voor de gezondheid zeer heilzame dranken.

De kleeding vereischt gelukkig niet zooveel zorg en uitgaven als in Nederland. Eene onderkleeding van dun katoen en een avondkleedij van sterk linnen of dril is voldoende, en kan men het geheele jaar door dragen; sterke vetlederen schoenen en een strooien of licht-vilten hoed met breeden rand voltooien de kleeding voor de mannen —, die der vrouwen moet eveneens zoo eenvoudig mogelijk zijn, baaien of wollen onderkleeding is geheel overbodig. Voor bovenkleeding komen de gekleurde calicots het meest in aanmerking.

Het dragen van kousen en sokken is in den beginne noodzakelijk, ook al zou men het er te warm in krijgen. Zij beschutten de voeten tegen de insecten, o. a. de aardvlooien, die vaak onder de nagels in den huid dringen, waarvan zeer pijnlijke verzweringen het gevolg zijn.

De slaapsteden kunnen bestaan uit eenvoudige houten of ijzeren ledikanten, de matrassen gevuld met houtwol of gedroogde maïsbladeren, dito hoofdkussens en katoenen slaaplakens.

Het huisraad kan eveneens zoo simpel mogelijk zijn en van inlandsch hout vervaardigd; een paar flinke kasten, sterke tafels en stevige stoelen met rieten zittingen komen het eerst in aanmerking. Alles wat weelde is, late men achterwege. Voor de raamopeningen zijn geen gordijnen noodig, houten buitenjalouziën, die op de zonzijde onontbeerlijk zijn en des nachts aan de binnenzijde een hechte afsluiting vereischen, treden in de plaats van onze ramen.

Het tafel- en keukengereedschap neme men zoo doelmatig mogelijk, bij voorkeur van geëmailleerd ijzer, en moet van hieruit voor de goedkoopte worden medegenomen. Voor het wasschen van de lijtkleederen, zijn een paar flinke geëmailleerde tobben of kuipen noodig. (*Wordt Vervolgd*).

Pers-kroniek.

Inhoud: Eerst het een dan het ander of de Nieuwe Courant over het brengen van geheel Indië onder onze bestuurs-organisatie in verband met een »uitwendige koloniale politiek«. — De Klok over »gestolen Indische millioenen« en de portemonnaie des kiezers. — De heer P. C. Huyser in het Vaderland over vrijheid van arbeid der Javanen of een ontdekking van het ei van Columbus. — Het optimisme in zake de Indische financiën door het Algemeen Handelsblad in bescherming genomen tegenover het pessimisme van den heer v. d. Biesen. — Een belangrijke mededeeling van den Atjeh-correspondent der N. Rott. Ct.

Er is deze week zeer weinig stof voor onzen kroniek. De bijdragen over koloniale zaken waren in de pers te tellen.

Een welbesteed leven.

XII

In dit laatste hoofdstuk van het opstel, dat schrijver dezes met vriendelijke medewerking en voorlichting van desbevoegde zijde aan de nagedachtenis van den overleden, ouderen vriend wijdde, zij een oogenblik nog verwijld bij het koloniaal-politieke leven van den heer van Zuylen, zooals zich dit niet alleen in zijn woorden en geschriften openbaarde, maar ook altijd uit zijn werken sprak.

Hij heeft véél op koloniaal-politiek gebied gestudeerd en gedacht, gesproken en geschreven; de Indisch-gasten van de tachtiger jaren o.a. zullen zich nog wel de artikelen weten te binnen brengen, door *Patriotticus, Cincinnatus* of *Eugenio Colonna* aan de bataviasche bladen bijgedragen, zooals den trouwen lezer van dit ons weekblad ongetwijfeld nog menig artikel van zijne hand voor den geest zal staan.

Hij bezat toch eene groote mate van zeggingskracht, wist wat hij te zeggen had duidelijk weêr te geven, zoodat, wat hij zeide niet missen kon indruk te maken op den hoorder.

Het was niet alleen de gave van woord en pen, het was ook de overtuiging: eene goede en edele zaak te dienen, die uit de uitingen tot ons sprak, van wat hem op dit gebied in het bizonder bezielde.

Vooruit! aangepakt! hooren we ons als het ware toeroepen, uit een overdruk van 'n dagblad-artikel uit de tachtiger jaren, waarin *Eugenio Colonna*, toen het onafwijsbaar noodzakelijk bleek, op uitbreiding van het leger aandrong, opdat wij onze taak in den Oost-Indischen Archipel naar behooren zouden kunnen vervullen.

Maar de, daarbij ook op economisch gebied verwachte actie bleef uit, terwijl de tijd niet stil stond, en langzaam, langzaam ging het in Indië instede van bergop, bergaf, zachtjes! zachtjes!

Java's sociale nooden begonnen in dit tijdperk steeds klimmender op den voorgrond te treden, hetgeen zich door de snelle toeneming zijner bevolking des te pijnlijker deed gevoelen. Toen kwam de ethische politiek aan het woord; de vrees doemde op, dat wij Nederlanders in tegenstelling met andere natiën, in deze onze nieuwe plichten tegenover Indië zouden tekort schieten, en langzamerhand zagen wij die evolutie zich bewerkstelligen, welke neigen deed tot inkrimping van ons gezag.

Na twintig jaren en langer, mêe in de voorste rijen der strijders te hebben gestaan voor het koloniaal belang, dat voor dezen strijder het grootste sociale belang van Nederland was, is het begrijpelijk, dat hij, tegenover de lauwheid en de onverschilligheid van de groote meerderheid der Nederlanders, wel eens begon te twijfelen aan de mogelijkheid van ons welslagen.

Toch bleef hij niet bij de pakken neerzitten. Nog uit een artikel, waarbij in ons blad van den 7en April 1904 het inkrimpingsvoorstel van den heer van Kol werd aangehaald, spreekt de moed der hoop:

»De heer v. K. heeft ons dan ook niet kunnen over»tuigen, dat de schoone taak, die voor Nederland in »Oost-Azië is weggelegd, bij een flink aanpakken, eene »oprechte erkentenis van vroegere dwalingen, een met »gulle hand tasten in de staatskas en een meewerken »door 't particulier kapitaal, voor ons land te zwaar »zou zijn.

»Maar . . . . .

»Er moeten nu eindelijk spijkers met koppen worden »geslagen. Men moet duidelijk samenvoegen alles, wat »er gedaan moet worden, om een toestand in het leven »te roepen, zooals de thans internationaal aangenomen »wijze van beheer van buitenlandsche bezittingen en »koloniën dien vordert. Men moet vaststellen: in welke »mate en volgorde de invoering dier verbeteringen ge»schieden zal en welke uitgaven voor het moederland »daaraan verbonden zijn. En dan moeten Regeering en »volksvertegenwoordiging, namens het achter hen staande »Nederlandsche volk, en door de adhaesie van dit volk »gesteund, de verklaring afleggen en de verzekering geven, »dat ze dit *»nationaal-koloniaal program«* aanvaarden.«

»Wanneer daarna de taak ons toch te zwaar zou blijken, dan zou eene inkrimping van ons gezag, met het doel om het te behouden deel *naar behooren* te bestieren, geene schanddaad zijn!«

Neen, geene schanddaad, maar dan toch eene daad, bij de gedachte waaraan hem, die aldus schreef, het hart bloedde wegens den grootendeels uit onwetendheid voortspruitenden onwil zijner landgenooten om mede te werken aan de grootheid, den bloei van het vaderland, ook op moreel gebied, door aan het Grooter Nederland de ontwikkeling en de welvaart te verzekeren, waarop het aanspraak mag maken; het hart bloedde, in de overtuiging, dat wanneer heel het kleine volk van Nederland maar eensgezind wilde, voor ons in Oost en West nog een grootsche arbeid zou zijn weggelegd, waardoor evenals weleer het kleine Holland aan heel Europa, in duisternis gehuld, ten voorbeeld zou strekken; ook nu, de Nederlandsche naam, wat Neerland wrochtte, met eerbied zou worden genoemd en getoond door alle eeuwen heen.

Wij weten het: hij kon geen smet verdragen, die aan dien arbeid in zijne oogen kleefde. Men moge — zooals

De *Nieuwe Courant*, die in den laatsten tijd met het *Algemeen Handelsblad* concurreert in verscheidenheid en aantal van Indische artikelen, bespreekt in haar no. van 10 Januari een opstel indertijd door de *Locomotief* gepubliceerd, waarin betoogd wordt, dat de wijze waarop thans de Indische begrooting door de Kamer wordt behandeld niet deugt en dat wij er geen «uitwendige koloniale politiek» op na houden. De *N. Ct.* nu kan tot zekere hoogte en in vele opzichten met de *Locomotief* medegaan. Maar het blad meent dat wij eerst Indië in «zijn geheel formeel onder wijze bestuurs-organisatie» moeten brengen voor dat wij met vrucht aan het bespreken van die uitwendige koloniale politiek kunnen beginnen.

Met een mooi woord waarin een perspectief van geleerdheid zit, noemt de *N. Ct.* dat brengen van Indië in zijn geheel onder wijze bestuursorganisatie een «stelsel.» «Stelsel *N. Ct.*» dus, dat door het *Volk* bv. weder anders zou genoemd worden: imperialisme. Enfin, ieder vogeltje zingt zooals het gebekt is. Welnu, het orgaan van de Luthersche Burgwal betreurt het dat de *Locomotief* niets voelt voor hetgeen de Indische regeering nu reeds een jaar lang «met kracht en succes» in die richting van het «stelsel» der *N. Ct.* heeft gedaan, waarbij stilzwijgend wordt aangenomen, dat de *Locomotief* ook met dat «stelsel» medegaat. Volgens de *N. Ct.* past nl. de stelling der *Locomotief* in het «stelsel» voornoemd.

De *N. Ct.* schrijft o. m.:

«Zoolang toch in de binnenlandsche verhoudingen van Indië zelf het evenwicht niet bestaat, dat ten opzichte der betrekkingen tot de omliggende landen gewenscht wordt, zal dit laatste ook onmogelijk te verkrijgen zijn.

«Om onze bedoeling te verduidelijken: Zoolang Indië nog een ongeregeld complex is van georganiseerde en ongeorganiseerde deelen, zoolang het blijft bestaan uit landen, waar wij gezag oefenen en andere, waar dit niet het geval is, doch barbaarsche toestanden of anarchie heerschen, zal het bereiken van het gewenschte evenwicht niet mogelijk zijn.

«Eerst wanneer Indië in zijn geheel feitelijk onder onze bestuursorganisatie is gebracht, ons gezag zich overal in der daad en niet slechts in naam zal doen gelden, kan met vrucht worden gesproken en onderhandeld over de stelling, welke die landen in het Oosten zullen innemen.»

Dit is volkomen juist, maar waarom Nederland moet wachten om zijn positie als koloniale mogendheid in Oost-Azië af te bakenen en in dit opzicht een doelbewuste politiek te volgen is ons niet duidelijk. Indien wij daarmede eerst kunnen beginnen als het «stelsel» der *N. Ct.* tot voltooing zal gekomen zijn dan kan dit nog lang duren, misschien wel 50 jaar. Overigens uit de *N. Ct.* hare «verbazing», dat in één zelfde courant, redactioneel, in twee principieel uiteenloopende richtingen wordt geschreven. De heer Brooshooft schrijft n.l. in de *Locomotief* precies het omgekeerde van hetgeen de redacteur der *Locomotief* in zijn blad publiceert.

De schrijver van het artikel in de *N. Ct.* is blijkbaar niet zoo goed op de hoogte van de journalistiek als van hetgeen in het belang van Ned-Indië moet geschieden. Anders ware zijn «verbazing» minder groot geweest. Nog een dezer dagen had hij b.v. kunnen zien, dat in twee politieke couranten naar aanleiding van de verlofaanvrage van minister Kraus hetzelfde verschijnsel viel waar te nemen, en dat gold nog wel de binnenlandsche, «echte» politiek waar de kiezerij etc. etc. aan te pas komt, terwijl de artikelen in de *Locomotief* eigenlijk meer buiten dat bedrijf staan; ergo van minder gewicht zijn, altijd van dat standpunt bekeken.

In elk geval wat de schrijver in de *N. Ct.* tot zijn «verbazing» in de *Locomotief* las, is heelemaal niets om zich over te «verbazen».

Van de politiek en de kiezerij gesproken in verband met koloniale zaken geeft de heer van der Zwaag, het kamerlid, in het door hem geredigeerde orgaan *De Klok*, een artikeltje, waarin hij een levendige beschrijving van den toestand van Indië geeft, zooals die geworden is door de «staatsuitzuiging» en de «gestolen millioenen».

Van de teruggave der «gestolen millioenen» zegt hij:

«Ja, zelfs de vrijzinnig-demokraat van Deventer, die zelf meer dan eens van die bestaande schuld aan Indië als een «eereschuld» sprak, tapte in de Kamer, waar hij pas in zit, al uit een ander vaatje en hij — of z'n geestverwant Bos, daar willen we af zijn — durfde zelfs den sociaal-demokraten verwijten dat ook dezen niet met den eisch van teruggave voor de kiezers zouden durven komen, want dat zou hun stemmen kosten!

«Ik weet niet wat de sociaal-demokraten durven of niet-durven, maar dit weet ik wel dat zulk een verwijt de partij zelfs teekent, namens wie zulk een verwijt naar anderen wordt geslingerd. De vraag is eenvoudig: heeft Nederland, gedurende een reeks van jaren, zich zooveel millioenen, toekomende aan Indië, toegeëigend; met andere woorden «gestolen», ja of neen?

«Zoo ja, erkent men de eereschuld, dan gebiedt de eenvoudige eerlijkheid om vóór de teruggave te zijn; kan het niet in eens, dan bij gedeelten. Daar vrijzinnig-demokraten als Van Deventer en anderen die «eereschuld» erkennen, behoorden ze dus op kwijting daarvan aan te dringen, in plaats van tot anderen te zeggen: dat durven jelui niet doen, want dan zou je de kiezers in de portemonnaie komen.»

Is het niet alleraardigst dezen origineelen demagoog met zoo'n vorstelijk dédain over wat in zijn oogen toch eigenlijk het heilige der heiligen moet zijn, n. l. de portemonaie der kiezers te hooren spreken?

Wat zouden de kiezers gauw aan mijnheer van der Zwaag den bons geven als hij met ernstige projecten over de teruggave der «gestolen millioenen» aan kwam dragen!

Waar vele wijze mannen en vrouwen, vele jaren over hebben nagedacht, waar zij over gestudeerd, gepeinsd, gefilosofeerd, geschreven en gepraat hebben, jaren en jaren lang, n.l.: hoe Indië uit de «inzinking» kan worden opgebeurd, dat middel heeft de heer P. C. Huyser gevonden.

Blijkens een artikel in het *Vaderland* van 13 Januari is hij van meening dat volledige vrijheid van arbeid van Java het *eenige noodige* is.

Deze koloniale dokter wil behoudens «rampen van hooger hand» — de officieele schrijfwijze geeft aan «hooger hand» een kapitale *H*. — de gedwongen arbeid vervangen door betaalden vrijwilligen arbeid.

Dat zou een zeer gunstigen omkeer in den maatschappelijken toestand der Javanen te weeg brengen en volgens den heer Huyser is het niet moeilijk «deze stelling te bewijzen».

„Ja," — zoo besluit hij vol enthousiasme — «ik zie hiër in hèt geneesmiddel, om aan de chronische tekorten een einde te maken niet alleen, maar ook om Java er weder bovenop te helpen. Geld leenen of geven, ook voor andere doeleinden dan voor afschaffing der heerendiensten, acht ik onnoodig. Java farà da se."

De ontdekking van het middel doet denken aan het ei van Colombus.

In het *Algemeen Handelsblad* van 15 Januari worden eenige kantteekeningen gemaakt op de redevoering van den heer van den Biesen onlangs bij koloniaal debat gehouden.

De heer van der Biesen ziet de toekomst der koloniale finantiën pessimistisch in; het *Handelsblad* natuurlijk optimistisch. En ten bewijze dat het optimistisch juist en het pessimistische heelemaal abuis is toont het blad niet aan dat b.v. de laatste indische begrooting of laten wij zeggen: de indische begrootingen der vijf of tien laatste jaren een aanzienlijk overschot gaven; neen, dat is, gesteld het was mogelijk, natuurlijk gansch niet afdoende voor een optimistische of pessimistische opvatting, maar wijst het orgaan den heer van den Biesen terecht — omdat dit lid gesproken heeft van «goochelen» met gewone en buitengewone uitgaven en hij die zooals ook de minister van koloniën opmerkte verwarde met productieve werken.» Dàar zit de fout van den brabantschen afgevaardigde in. Er is dan ook niet de minste aanleiding om op de Indische finantien een pessimistischen kijk te hebben altijd wanneer men nu maar de kennis van het *Handelsblad* bezit om gewone en buitengewone uitgaven en productieve en niet-productieve werken van elkander te onderscheiden waarbij dan natuurlijk stilzwijgend aangenomen moet worden dat in deze het criterium van het Amsterdamsche orgaan ook *het* criterium is.

Want anders zou de rekening heelemaal niet kloppen.

Ten slotte vestigen wij de aandacht op een mededeeling van den Atjeh-correspondent der *N. Rott. Crt.*, die in zijn jongste correspondentie schrijft:

«Van groot belang is de uitvoering van een plan om een deel der Atjeh-vallei ten aanzien van den sawahbouw onafhankelijk te maken van het hemelwater. Tot nu geldt de regel: «geen regen, geen padi», ergo gebrek aan het voedingsmiddel par excellence. Aan dezen toestand zal, naar verwacht wordt, een einde komen door een der vroegere loeëngs (gedeeltelijk gekanaliseerde stroompjes) op behoorlijke diepte te brengen, en deze door het aanleggen van een stuwdam van water ter besproeiing der sawahs te voorzien. Jammer dat men er reeds niet spoediger mee begonnen is, daar dan een misgewas, hetgeen nu tengevolge der nog immer heerschende droogte, wellicht niet zal uitblijven, had kunnen worden voorkomen. Het daardoor vrijkomende zand zal worden benut om het lage terrein ten Z.W. van den kraton te plempen, waarna het lage gedeelte van Nesoeh voor ophooging aan de beurt komt».

Voordrachten op Indisch gebied.

In de afgeloopen week werden er in ons land weer hier en daar evoordrachten en lezingen, met en zonder lichtbeelden gehouden over onderwerpen de Nederlandsch-Indiën betreffende. In onze Afdeelingen Zutfen, Nijmegen, Breda en Rotterdam sprak Jonkvrouw *A. von Schmidt auf Altenstadt* op de haar eigen, onderhoudende wijze over hare reis naar Celebes, waarbij op het doek door enkele zeer fraaie beelden, het meest typische van land en volk werd weergegeven; zij had daarmede als altijd veel succes. Wij zijn der begaafde spreekster ten zeerste dankbaar, dat zij op zoo doeltreffende wijze het streven van «Oost en West» helpt bevorderen.

Het *Vaderland* wist dezer dagen mee te deelen: «*Jonkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt zal lezingen houden te Parijs over onze Oost*».

Ook ons was het bekend dat zij voornemens is daar eene conférence te houden, terwijl eene Hollandsche zangeres van naam enkele pantoen's zal zingen en door een koor de lijkzang uit *Atima* van *C. de Wall* zal worden uitgevoerd en wij verheugden ons er niet weinig in, mede ter wille van de leden onzer Parijsche afdeeling, die tot heden nog zoo weinig bij den arbeid der Vereeniging betrokken zijn geweest, doch wij meenden de officieele aankondiging dezer plannen achterwege te moeten laten tot zij een meer vasten vorm hadden aangenomen.

* *
*

Voor de leden der 's-Gravenhaagsche Toynbee-vereeniging «Ons Huis» hield Mr. *C. Th. van Deventer*, Woensdag 3 dezer in het gebouw Diligentia een voordracht over:

Land en volk van Midden-Java,

welke, wegens de uitgebreidheid van het onderwerp, dat spreker zoo breed en populair mogelijk behandelt, den 17den werd voortgezet en vele grage toehoorders trok. Dit is mede de manier om langzamerhand in verschillende maatschappelijke kringen van Nederland de veelal nog sluimerende belangstelling voor onze Indiën op te wekken. Moge het goede voorbeeld in vele plaatsen meer en meer navolging vinden!

* *
*

Bali en de Baliërs,

was de titel van een causere door den bekenden teekenaar *V. O. J. Nieuwenkamp*, eigenaar van «*De Zwerver*» onlangs te Amsterdam voor de leden van *Arti et Industria* gehouden.

De heer Nieuwenkamp is meermalen in Indië geweest, in 1904 doorreisde hij het eiland Bali. Gevolg van die bezoeken is geweest, dat hij Indië heeft lief gekregen — hij noemde het «goddelijk». De toon van den spreker was, zegt het N. v. N., eenigszins spottend. wat leuk, laconiek soms bijna droog-komiek; een beetje menschenkennis was echter voldoende om achter dat luchtige, cynische, de liefde te bevroeden.

In dat Indië met zijn grootsche natuur, met zijn op hoogen trap staande kunst is voor den Hollandschen schilder, evengoed als voor den beeldhouwer en sierkunstenaar, veel te zien, te leeren en te doen, als hij eerst maar aan het vreemde, het reusachtige, gewoon is. Ter verdui-

---

schrijver dezes — in sommige opzichten van denkwijze hebben verschild met den overledene, niemand en wij zeker niet, kunnen nalaten hier onze hulde te brengen aan van Zuylen's overtuiging, sprekende uit al wat hij meende te moeten aanvoeren tegen al wat de grootschheid van den kolonialen arbeid van Nederland kon verduisteren.

Dien kolonialen arbeid had hij lief, zooals hij zijn land en het bij Nederland behoorende verre land ginds van gansch harte lief had.

Een groote voldoening moet het hem zijn geweest, toen het hem nu ruim zes jaren geleden mocht gelukken, — nadat door de tentoonstelling van vrouwenarbeid en het toen gehouden congres voor maatschappelijk werk in Nederlandsch-Indië, de noodzakelijkheid daartoe op nieuw was aangetoond, — zij het dan ook een zeer klein aantal geestverwanten bereid te vinden, om mede te werken tot de oprichting onzer Vereeniging, aan wier belangen hij zijn laatste levensjaren wijdde, daarbij ter zijde gestaan door haar, onder wier leiding onze Vereeniging zich in eene gestadig aangroeiende belangstelling mag verheugen.

De geschiedenis van de stichting van «Oost en West" staat in hare jaarverslagen aangeteekend. Eene aanleiding, die mede daartoe den stoot gaf, meenen wij te moeten vinden, naast de grondgedachte, in het doel onzer Vereeniging belichaamd, in het feit, dat de overledene en zijne echtgenoote, veel in het buitenland vertoevend, daar zoowel bij particuliere bespreking van gewichtige koloniale aangelegenheden als op de congressen der *Sociologie* (maatschappelijk werk) *Coloniale*, te Brussel en Parijs, als elders, ontwaarden hoe in het buitenland het vereenigingsleven op koloniaal gebied veel krachtiger werkzaam was, om de belangstelling van het geheele volk voor den ethisch kolonialen arbeid te wekken, dan bij ons in het oude, koloniale Nederland het geval is.

Toen ongeveer een jaar na de oprichting onzer Vereeniging, niettegenstaande de beperktheid harer financieele middelen, (om de deelneming zoo algemeen mogelijk te maken, was de minimum contributie op f 1.50 's jaars gesteld), de wenschelijkheid zich voordeed om door een eigen orgaan het doel der Vereeniging te bevorderen, terwijl de mogelijkheid van het bestaan van zulk een orgaan werd betwijfeld, was het kolonel van Zuylen, toen voorzitter der commissie tot verspreiding van populaire kennis betreffende Ned. Oost- en West-Indië, die met jeugdigen moed bij langjarige ervaring die wenschelijkheid tot werkelijkheid wist te maken, de mogelijkheid wist aan te toonen.

Hij had daarbij menige moeilijkheid te overwinnen, doch bleef ook in deze getrouw aan het devies van zijn familie-wapen (drie zilveren zuilen op een veld van keel): *non titubans* wij wankelen niet.

De Vereeniging «Oost en West" en haar orgaan het *Koloniaal Weekblad*! Het werken van den overledene op koloniaal gebied blijft in deze creatiën en wat hiervan uitging, — zoo al niet uitsluitend, dan toch in hooge mate aan zijn initiatief te danken — voortbestaan. Dat wij allen, die daartoe kunnen bijdragen, trachten, dat voortbestaan te verzekeren en te verbeteren, opdat steeds verder doordringe die belangstelling, die den weg moet banen tot den wil van Neerlands volk, om zijn eigen belang en dat der koloniën naar behooren te behartigen; dat wij allen daarnaar trachten — 't zou de schoonste, de beste hulde zijn voor hem, die zóó lang daarvoor streed.

EINDE.

duidelijking van dat kolossale, schetste spreker een tropischen boom naast den toren van de beurs op het Damrak. De boom stak verre boven den toren uit. Wel iets vreemds voor een Hollandschen artist, die gewoon is, knotwilgen aan een slootje te schilderen, spotte de heer Nieuwenkamp.

Hoog staat de kunst bij den Baliër, geen zoekend Hollandsch artist kan wedijveren met die kunstenaars!

Over de kleeding, de zeden en gewoonten, den godsdienst sprak hij daarbij menige pikante bijzonderheid op zijn boertige wijze weergevend.

In het zaaltje waren platen, houtsneden door spreker in Indië vervaardigd en vele voortbrengselen van Indische kunst, waaronder prachtige sarongs, enkele afgodsbeeldjes, een sirihkorf geëxposeerd, die hetgeen spr. mededeelde, verduidelijkten. Ook waren er reeds eenige bladen uit een geïllustreerd, ook typografisch door den schrijver zelf verzorgd, werk over Indië, dat binnenkort zal verschijnen, te zien.

* *
*

De Nederl. afd. der *N-I. Mij. van Nijverheid en Landbouw* hield hedenavond, onder voorzitterschap van den heer Van Houten, in het *Z H Koffiehuis* alhier, een openbare vergadering, waarin de heer *H. des Amorie van der Hoeven*, chef van het te Batavia op te richten Landbouwbureau van het Kali-Syndikat te Leopoldshall-Stassfurt, sprak over het onderwerp:

Kalizouten als hulpmeststof in de tropen

Vroeger werd deze stof meest alleen uit overblijfselen van planten gewonnen; eerst later vond men ze in den bodem. Wat het verbruik van kali als meststof betreft, staat Holland, vergeleken bij de andere landen, bovenaan.

Te begrijpen is het, dat de wetenschappelijke landbouw in de tropische landen nog minder is ontwikkeld. Toch zijn daar den laatsten tijd ook resultaten verkregen, beter dan men had durven verwachten. Groote hoeveelheden meststoffen worden er reeds aangewend, en de invoer is stijgend. In cijfers zijn die hoeveelheden moeielijk uit te drukken, daar de meststoffen veelal gemengd derwaarts worden verzonden. In Deli zijn proeven genomen met de kali-bemesting der tabaksplant, doch deze proeven werden niet voltooid. Op platen toonde spreker aan, hoe een armoedige tabaksplant zich door kali-bemesting kon ontwikkelen, waarbij ook de brandbaarheid van het blad steeg.

Voorts betoogt spr., dat in vele gevallen de dure, eenzijdige stikstofbemesting voor een gedeelte kan worden vervangen door fosforzuren- en kalibemesting. Door het Kali Syndikat wordt spr. uitgezonden, om te bevorderen, dat voor rekening van het Syndikat in Indië proeven met kalibemesting worden genomen. Spr. zelf staat buiten den handel en heeft slechts het technisch deel van den arbeid uit te voeren, waarvoor hij aller hulp en medewerking inroept.

Weduwen- en Weezenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

In een artikel van het *Koloniaal Weekblad*, orgaan der Vereeniging »*Oost en West*«, van 14 December 1905 wordt door *A. L. C.* onder het opschrift: **„Een nieuwe onrechtvaardigheid in den dop?"**, een zeer ongunstig oordeel uitgesproken over de werking van het reglement van het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, welk fonds wordt gezegd, bij eene vergelijking met 't particulier verzekeringswezen ten achter te staan en geheel buiten den tegenwoordigen tijd te vallen.

Zeker zal door een ieder worden toegegeven, dat het hier bedoelde reglement, dateerende van 1854, ofschoon reeds meermalen gewijzigd en aangevuld, op vele punten verouderd is en herziening behoeft.

Iets anders wordt het echter, wanneer, zooals in het bewuste artikel geschiedt, eenvoudig de staf wordt gebroken over het civielfonds met de bewering, dat naast de rechten, die vrijwillige deelnemers van levensverzekeringmaatschappijen hebben verkregen, hoogst ongunstig afsteekt de afhankelijke positie, die de Indische ambtenaren, met hunne gedwongene contributie voor weduwen en weezen, tegenover het gouvernement innemen.

Het heeft toch steeds als een vaste waarheid gegolden, dat »vergelijkingen mank gaan«, omdat men licht geneigd is juist tusschen ongelijksoortige zaken punten van overeenkomst te gaan zoeken en omdat er nauwelijks twee zaken te vinden zijn, die geheel uit hetzelfde oogpunt zijn te beoordeelen.

Maar vooral geldt deze waarheid bij de overweging van hetgeen van eene particuliere levensverzekeringmaatschappij wordt verwacht, met hare vaste tarieven en hare belanghebbende aandeelhouders, en van hetgeen het Indisch Civiel Weduwen- en Weezenfonds van den aanvang af geweest en gebleven is, n.l.: eene instelling van den Staat, die bij zijne zorg voor de nagelaten betrekkingen van zijne dienaren met geene geldelijke belangen van derden heeft rekening te houden en zelf vaststelt, of welke wijze deze Staatszorg en het daaraan verbonden toezicht geregeld zal zijn.

De schrijver van het hier bedoelde artikel verkeert blijkbaar in de meening, dat het Civiel- Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië bestaat uit *Lands*-gelden en dat de Staat (hier het Ned.-Ind. Gouvernement) geldelijk belang zou hebben in de gestie van dit fonds. Immers spreekt hij van een »*staatsfonds*« en van het onder dak brengen van eene weduwe bij *den Staat*.

Dit is geheel onjuist. Van het hier bedoelde fonds behoort geen cent aan den Staat; de ontvangsten en uitgaven worden alleen kosteloos door tusschenkomst van de Lands-kassen bewerkstelligd, maar geheel afzonderlijk verantwoord, afgescheiden van de landsgelden.

Ieder, geheel vrijwillig in den Indischen Staatsdienst tredende, weet vooraf aan welke regeeringsbepalingen hij gebonden zal zijn, zoodat het voor hem à prendre ou à laisser is om zich ook aan het door de regeering vastgestelde reglement op het Civ. W. en W.fonds te onderwerpen.

Had de schrijver zich de moeite gegeven het reglement en meer bijzonder de artt. 55 en 57 door te lezen, dan zou hij weten, dat het beheer gevoerd wordt door een bestuur van vijf leden, *die geenerlei bezoldiging genieten*; dat bestuur bestaat in den regel uit *in activiteit zijnde* hoofdambtenaren. Ondergeteekende had daarin als lid meer dan 10 jaren zitting en kan dus eenigszins bevoegd worden geacht de werking van het fonds te beoordeelen.

Voor het eigenlijke administratieve werk wordt dit bestuur bijgestaan door een amanuensis en adjunct-amanuensis met de noodige daggelders, die uit den aard der zaak allen bezoldiging genieten en die bij voorkeur uit de gepensioneerde ambtenaren worden gekozen.

De *beheerders* worden dus **niet**, zooals *A. L. C.* beweert: »uit gepensioneerde, *dus* bejaarde staatsdienaren gerecruteerd, bij wier aanstelling meer de zucht naar het bezorgen van een baantje, dan wel 't begrip van geschiktheid voorzit.«

Deze bewering van den schrijver: dat zoodanige personen, *omdat* zij gepensioneerd zijn, bejaard en dus ongeschikt moeten zijn, gaat ook niet op. Indien hij toch bekend ware met den inhoud van art. 1 van het Ind. pensioenreglement (Ind. Staatsbladen van 1881 n°. 142 en 1892 n°. 175), luidens hetwelk de europeesche ambtenaren in Indië na een diensttijd van 20 jaren en met een minimum leeftijd van 45 jaren, recht op pensioen hebben, zou het hem duidelijk zijn, dat vele gepensioneerde ambtenaren verre van afgeleefd zijn, doch in allerlei betrekkingen nog nuttige diensten kunnen bewijzen. En te zonderlinger klinkt deze geringschatting van de gepensioneerde ambtenaren, waar hij in een verder gedeelte van zijn artikel, te velde trekkende tegen het hier en daar besproken denkbeeld om geen uitkeeringen uit het fonds te doen plaats hebben, wanneer de deelgerechtigde na zijne pensioneering in het huwelijk treedt, het voor zijn betoog noodig vindt om dan weder te verklaren: dat zij, die hun diensttijd volbrachten, daarom »*nog niet altijd op zijn.*«

Nog een paar punten, bij de bespreking waarvan alweder minder juist en onvolledig is geoordeeld: De schrijver zegt, dat ingevolge art. 31 van het reglement van het civ. fonds, voor tractementen boven de *f* 100 's maands het weduwenpensioen 16 procent met een maximum van *f* 160 's maands bedraagt, zoodat de weduwe over het verschil der bedragen van *f* 1000 's maands tractement en daarboven, geen pensioen ontvangt.

Op die wijze, zegt hij, krijgt men geen waar voor zijn geld; hij vermeldt echter niet, wat verder in hetzelfde artikel 31 te lezen staat, nl.: dat voor tractementen van f 100 's maands en daar beneden 20 *procent*, en dus naar verhouding *meer*, dan voor de hoogere tractementen, aan de weduwen wordt uitgekeerd. Deze regeling nu kan gezegd worden samen te hangen met het beginsel van solidariteit, dat men in art. 31 heeft willen toepassen en op grond waarvan het als billijk is te beschouwen, dat de lasten van het fonds ten behoeve van de minst bedeelden, ten deele ook worden gedragen door de hoogst bedeelden.

Wat door *A. L. C.* verder nog wordt gezegd van de onderwijzeressen, nl.: »dat zij heelemaal geen waar voor haar geld krijgen«, is almede niet geheel juist, daar het herhaaldelijk is voorgekomen, dat de kinderen van eene gehuwde onderwijzeres uit het fonds zijn bedeeld en zelfs ook, dat zij dubbel weezenpensioen ontvingen, berekend naar het inkomen van de ouders, beiden den lande gediend hebbende.

Dat eindelijk de R. C. geestelijken verplicht worden aan het fonds bij te dragen, zal niet zoo ongerijmd klinken, als de schrijver meent, wanneer men nagaat, dat *ieder* burgerlijk landsdienaar, wiens betrekkingen vroeg of laat van het fonds *kunnen* trekken, contributieplichtig moet zijn; dat noch de Nederlandsche, noch de Indische Wetgeving den R. C. geestelijke belet, dat genot te verkrijgen; en dat dan ook zich het geval heeft voorgedaan, dat een pastoor, na den geestelijken stand te hebben verlaten, in het huwelijk trad en diens weduwe en kinderen dus ten laste van het fonds moesten komen.

Ten slotte een wensch: dat de beoordeeling van de werking van het Indische Civiel Weduwen- en Weezenfonds eventueel door hen, die zich daartoe gedrongen of geroepen gevoelen, moge geschieden met een billijke waardeering van deze staatsinstelling, die, hoewel in haar aard en ontwikkeling moeielijk met particulier levensverzekeringsbedrijf gelijkgesteld kunnende worden, toch zeer nuttig werkt, en die bij eene noodzakelijke herziening van het ten deele verouderde reglement, nog beter dan thans reeds het geval is, aan haar doel zal beantwoorden.

Gonggrijp

Oost-Indische Berichten.

Hoe de gouvernements-koffiecultuur op te beuren? is de titel van een hoofdartikel in de *Javabode* van 11 Dec, j.l., w. i. de schrijver de aandacht vestigt op de opdracht der regeering aan het lid van den Raad van Indië. **C. I. de Jaager:** om te trachten de verdere inzinking der koffiecultuur te voorkomen en tevens middelen tot hare opbeuring te beramen. Wij ontleenen o. m. het volgende aan dit artikel:

»Een oud-koffieplanter, die den onbegrijpelijken achteruitgang van deze, voorheen zoo bloeiende, cultuur eveneens zeer betreurt, meent echter, dat de toekomst nog veel belooft, mits geplant worde op geschikte gronden en de cultuur op andere wijze, dan tot heden gedreven worde. Zijn denkbeelden komen op 't volgende neer: In de laatste jaren dacht men blijkbaar, dat koffie in Indië overal groeit; als men dus maar grond kon bekomen of de inspecteurs maar onbeplante plekken, niet te ver verwijderd van de desa's, wisten aan te wijzen, dan was 't klaar! Dat echter qualiteit en quantiteit van de koffie in de eerste plaats afhangen van de hoedanigheid van grond en klimaat, werd eenvoudig over het hoofd gezien. Hij geeft echter aan de bevoegde autoriteiten in overweging: over te gaan tot de boschcultuur, waarvoor de koffieboom zich uitstekend eigent, hetgeen met afdoende voorbeelden uit verschillende streken op Java gestaafd kan worden. Deze boschcultuur is de z. g. *monosoekoe-plantwijze*, waarmede in de bergstreken van Pasoeroean en elders door den inlandschen landbouwer zeer loonende resultaten behaald zijn. Deze cultuurwijze eischt heel wat minder tijd en werkkracht dan de, nu gevolgde intensieve cultuur en men kan daarbij met succès den inlander wat meer zelfstandig laten werken, wat hem zeker welgevallig zal wezen.

In bijna alle residentiën moeten zeer vele voor dit doel geschikte boschterreinen voorkomen, het is toch onder de particuliere planters algemeen bekend, dat door de gewestelijke bestuurders ten allen tijde in de hooge streken veel woeste grond en voornamelijk die voor de koffiecultuur 't meest geschikt geoordeeld werd, gereserveerd is. Verder geeft de schrijver uitvoerige aanwijzingen hoe in deze gehandeld dient te worden, en eindigt met den raad: voor de uitvoering der bevelen desbetreffende de *wedono's* aansprakelijk te stellen, die dan natuurlijk al het verdere met de dorpshoofden moeten regelen.

In *'t Bat. Nbl.* van 14 Dec. jl. komt een ingezonden stuk voor van »*een Javaan*«, getiteld: **Javaansch-Europeesch Binnenlandsch Bestuurs-ambtenaar,** waarin deze toont 't volstrekt niet eens te zijn met de verschillende protesten tegen het streven der regeering, om Javanen op te nemen in het corps europeesche ambtenaren van het binnenlandsch bestuur. Hij beschouwt zulks volstrekt niet als een aantasting en ondermijning van den grondslag van het koloniaal beheer, en ziet niet in: waarom er een strenge afscheiding moet blijven bestaan tusschen heerschers en overheerschten, om het besef van de superioriteit van het blanke boven het gekleurde ras bij de bevolking levendig te houden, als zijnde onmisbaar voor het nederlandsch gezag.

Volgens zijn opvatting heeft men reeds lang met dit begrip gebroken, door het aanstellen van Indo's, Armenianen en Amboneezen tot europeesche bestuurs-ambtenaren. Een Inlander beschouwt den bruinen Indo meer als een bevoorrecht rasgenoot, dan als een Europeaan, zonder hem echter zijn afkomst als een schande aan te merken. Trouwens, uit een ethnografisch oogpunt nadert z. i. de Indo ook meer den Inlander dan den Europeaan. Ten opzichte van huidskleur houden de Hollanders, in tegenstelling van andere europeesche volken, volgens schrijver, er vrijzinnige denkbeelden op na. Zij zien er niets in om onder bruine Indo's te dienen.

Deze hebben bij het B.B., leger en andere takken van dienst het tot de hoogste rangen gebracht en getoond daar zeer goed te voldoen. Dit misgunt schrijver hun niet, maar vindt 't daartegenover grievend, dat Javanen, tot vóór zeer korten tijd, zoowel bij Indo's, Armenianen als Amboneezen werden achtergesteld.

Waarom werd er niets van gezegd — vraagt hij — toen verscheidene van de twee laatstgenoemde categorieën van menschen bij het B.B. werden geplaatst? Wij laten verder 't woord geheel aan den schrijver:

»Na een heerschappij van meer dan drie eeuwen is het natuurlijk, dat de verhouding van heerscher en overheerschte, zooals overal elders, een wijziging ondergaat. Aannemende, dat het tot vóór kort gevolgde bestuursbeleid vroeger in alle opzichten voldeed, toch kan het nu verouderd zijn en minder goed passen in de tegenwoordige tijdsomstandigheden. De nieuwe koers is er meer op berekend om waardeering en vertrouwen bij de Javanen te wekken.

»Door het zien geboren worden van andere toestanden zijn de inlanders in hun wijze van denken en handelen veranderd. Of moeten wij dezelfde blijven, terwijl alles om ons heen verandert? Iedereen, die eenigszins op de hoogte is van de inlandsche maatschappij, merkt zeer goed op, dat ook bij ons een evolutie gaande is. Het zou verkeerd wezen, als men daarmede geen rekening hield.

»Het getuigt voor een goed doorzicht en vermogen om de veranderde toestanden te beheerschen, dat de regeering ons thans meer concessies verleent. Wij zijn daarvoor den gouverneur generaal zeer dankbaar. Uit alles merken wij op, dat het nu werkelijk ernst is om onze belangen bij groot en klein, meer dan vroeger het geval was, te bevorderen.«

De heer **G. Stoll** geeft over **irrigatie en particuliere industrie** in de *Locomotief* eenige beschou-

wingen, naar aanleiding van Stblad no. 274, waarin o. m. wordt bepaald:

»Streken, waar tengevolge van den aanleg of de verbeteringen van groote irrigatiewerken, belangrijke wijzigingen zijn te verwachten in den staat van het bevloeiingswezen, zijn tijdelijk gesloten voor de verleening van vergunningen tot het inwerkingbrengen en drijven of de uitbreiding van ondernemingen voor de bereiding van suiker of indigo, zoomede voor de verhuring van gronden door Inlanders aan niet Inlanders.«

Schrijver verwondert er zich over, dat de tegenwoordige landvoogd, — de man met het heldere hoofd, die er van overtuigd was, dat na de bajonet, handel en nijverheid, de eenige hefboomen konden zijn, waarmede Atjeh spoedig en blijvend kon worden gepracificeerd en tot bloei gebracht, na 1½ jaar, dat Stbl. no. 274 van 1 Juni 1904, nog niet heeft ingetrokken.

Hij begrijpt niet wat met dit verbod wordt beoogd.

Wel verre van de particuliere industrie, en met name de suikercultuur, geen toegang te verleenen tot de groote uitgestrektheden grond, die van nieuw aangelegde irrigatiewerken de cultuurvoordeelen genieten, zou z. i. de regeering van haar kunnen profiteeren om nieuwe, ingrijpende, voor den inlander voordeelige toestanden te scheppen.

De heer Stoll stelt zich dan de nieuwe inrichting aldus voor:

»De gemeente bestaat uit een complex dessa's, in welks centrum een suikerfabriek met een rietaanplant van 1500 bouws. De area deze fabriek aangewezen, een uitgestrektheid van 5 tot 6000 bouws beslaande, wijst tevens de grenzen aan van de gemeente. Zoolang het aantal opgezetenen niet voldoende is om de fabriek van werkvolk te voorzien, neemt de gemeente nieuwe gemeentenaren van buiten aan, is het aantal bereikt, dan weert zij elken nieuweling, zoodoende komen alle voordeelen, die de fabriek afwerpt aan grondhuur, grondbewerking, koelieloonen bij de fabrikatie, snij- en transportloon van het riet etc., speciaal ten goede van en blijft het geld in de gemeente. Wordt dit den gemeentenaren duidelijk, dan zal het gevoel van solidariteit zich bij hen hoe langer hoe meer in gunstigen zin ontwikkelen en zal dit na een zekeren tijd zulk een hoogte hebben bereikt, dat zij zich niet zullen ontzien de slechte elementen onder hen, die ontwikkeling van de gemeenschap tegenhouden, uit de gemeente te stooten.

»Zoo lang de grond niet het eigendom der gemeente is,« betaalt zij de landrente aan het gouvernement; aangezien zij echter voor een groot deel aan haar lot kan worden overgelaten, d. w. z. dat zij door haar organisatie slechts een zeer beperkte bestuursinmenging vordert, zal daarmeê bij de heffing van de landrente rekening moeten worden gehouden. De gemeente zelf heft belasting: tot afkoop van heeren- en gemeente-diensten, voor onderhoud van wegen en bruggen, ter bestrijding der kosten van een goede politie en het oprichten van gemeente instellingen, waaronder hij in de eerste plaats rangschikt ziekeninrichtingen en scholen voor de kinderen der gemeentenaren.

»Velen zullen misschien van meening zijn, dat hij met het laatste iets onbereikbaars najaagt. Die zoo denken, verwijst hij naar het bericht in de medansche bladen, behelzende de oprichting van scholen door eenige tabaksondernemingen, waar de kinderen der werklieden worden onderwezen en waarmeê een ongedacht succes werd behaald. Er behoeft niet aan getwijfeld te worden, dat de gemeente, vooral in de schoolquaestie, veel steun zal vinden bij de fabriek, trouwens beider belangen, èn fabriek èn gemeente, brengen 't meê zich zoo nauw mogelijk bij elkaâr aan te sluiten.

In de *Sumatra Post* komt een beschrijving voor van de wetenschappelijke onderzoekingen in **Noord-Sumatra** van prof. **Volz**. Deze laatste tocht is vooral daarom van belang, omdat dezelfde streken doortrokken werden, waardoor de historische marsch van overste van Daalen is gegaan. Omtrent de houding der inheemsche bevolking werd door prof. Volz opgemerkt, dat deze nog weinig betrouwbaar is. De geleerde maakte eerst kleine uitstapjes in de omgeving van het bivak, om later de omtrekking te ondernemen van het noordelijk grensgebergte van het Lau Tawar. Daarna richtte hij zich naar 't noorden, naar den Geurendong, om een klein meer te onderzoeken aan den Boer Mesigit, een der talrijke toppen van dezen ouden uitgedoofden vulkaan. Hij vond hierboven op een hoogte van bijna 2000 M. een groot en een klein kratermeer, van resp. 250 en 80 M. doorsnede. Oostwaarts gaande, kwam men door oud gebergte opeens in tertiair land, het Roesep-gebied, dat in tegenstelling van de met ravijnen doorsneden hoogvlakte van Geurendong een groote menigte »escarpements« — trapsgewijze onder elkaar gelegen hellingen — vertoont. Over den Tangga Kambingpas bereikte men kampong Bintang, ten oosten van het Lau Tawar gelegen. Bij het weder verlaten van deze kampong werd de colonne van achter een hoogen heuvel beschoten. Over den Boer in Dedamar trok men naar 't gebied van Linggö, waar men zich nu geheel in tertiairgebied bevond, dat een zeer eigenaardig karakter draagt. Het bestaat toch uit wijde grassteppen met sparreboomen, die veel overeenkomst met Europeesche pijnbosschen vertoonen.

Over Seroelö kwam men te Linggö aan en vond dezen vroeger zoo belangrijken kampong, evenals trouwens alle kampongs in de omgeving, geheel verlaten. Ook hier had men weer een kleine ontmoeting met den vijand.

Het volgende haltepunt was Oeneng, nabij Idaq, daarna Lojangdal, waarna op 10 Nov. j. l. naar de Gajo Loeös werd gemarcheerd,

Uit geologisch oogpunt kan het meergebied in drieën verdeeld worden: het vulkaangebied, het eigenlijke meer met randgebergte en het geheele oostelijk en zuidelijk gebied van Roesep en Sa nar Kiïang, de Linggö- en Dörôtstreken. Het sterkst bevolkt is het vulkaangebied het tertiair gebied daarentegen is zwak bevolkt, terwijl o. a. in de Dörötstreken en Lingö reeds sinds jaren alles verlaten is.

De bevolking maakt een zeer gunstigen indruk. Ze schijnt een vermenging te vormen van Bataksch bloed met Koeboes, de oudste bevolking, die in Zuid- en Midden-Sumatra optreedt. Daarbij komt veel Atjehsch bloed. Dit laatste als gevolg van het z. g. »angkappen«, hetwelk hierin bestaat, dat een man, zonder betaling van een bruidschat, kan trouwen, op voorwaarde, dat niet de vrouw hem, maar hij de vrouw volgt. Vele Atjehers, en vooral de djahats, maakten van dit angkap-systeem gebruik, en aldus ontstonden de ons gouvernement vijandige elementen onder de Gajoe-bevolking. De Gajoe zelf is werkelijk niet zeer strijdlustig. Alleen heeft hij het gebrek, dat hij bijzonder graag schiet. Als een Gajoe een geweer heeft, 't mag nòg zoo'n goed mensch wezen, dan moet hij schieten. Afgescheiden van deze hebbelijkheid, is de Gajoe een zeer sympathiek mensch.

In de nabijheid van het meer is de toestand sinds verleden jaar merkbaar verbeterd. Men krijgt thans een aangenamen indruk bij 't bezoeken dezer landschappen.

Bij GB. is bepaald, dat voor de verzending per post van de **„Bintang Hindia,"** voor zoover die verzending door de uitgevers geschiedt en de adresbanden het *gedrukt* opschrift: *Vrij per post* dragen, tot wederopzeggens vrijdom van port wordt genoten.

De nieuw opgetreden chef van exploitatie der westerlijnen van de **Staatsspoorwegen** heeft dezer dagen — schrijft het *Bat. Nbl.* — vergezeld door den opgetreden chef van exploitatie, een inspectie gehouden langs de lijnen, welke onder zijn beheer komen en daarbij kennis gemaakt met het geheele personeel, voor zoover het eenigen invloed op den gang van zaken kan uitoefenen, hetgeen overal onder de ambtenaren een gunstigen indruk heeft gemaakt, vooral toen aan 't personeel bovendien op eenvoudige wijze werd bekend gemaakt, dat 't niet langer zou beschouwd worden als *quantité negligeable*.

Voor 't oude régime is teekenend, zegt 't blad, dat de aftredende chef bij die gelegenheid *voor het eerst* van aangezicht tot aangezicht stond tegenover de menschen, op wie hij voor een richtig beheer en ter verzekering van den goeden gang van zaken *moest kunnen* vertrouwen.

Het komt dikwijls voor, dat ziekteverschijnselen zich nog al belangrijk voordoen in 't te velde staande rijstgewas en andere cultuurgewassen, welke eerst bij aanbieding van 't maandrapport ter kennis komen van 't **departement van landbouw**. Daar een tijdiger mededeeling misschien aanleiding kan geven tot 't nemen van maatregelen, om te trachten de ziekte binnen engere grenzen te beperken, heeft de directeur van landbouw bepaald, dat van dergelijke ziekteverschijnselen voortaan liefst telegrafisch, het bericht ter zijner kennis moet worden gebracht.

De **Indische Bond** heeft bij besluit van den 11en Dec. jl., tot aanvulling van haar bedrijfskapitaal in eens of bij gedeelten, in leen ontvangen een som van *f* 15000, tegen 3 pct. 's jaars, onder voorwaarde, dat de in leen verstrekte gelden als afzonderlijk fonds zullen worden beheerd en uitsluitend bestemd worden voor de oprichting en exploitatie der **landbouwvestigingen** der vereenigingen te *Lembang* en *Paroengkoeda* in de residentie Preanger Regentschappen en te *Senggaroeng* in de afdeeling Brebes der residentie Pekalongan.

Uit Bandoeng werd bericht dat een 20tal **Kinaondernemingen** zich verbonden hebben, om den oogst die in 1905 4,278,000 kilogram kinabast bedraagt, in 1906 terugtebrengen op 2,595,000 kilogram en om, naar 't voorstel *Maurenbrecher*, een twaalfde van den oogst tot nader order op de schuren. Verder is besloten een limite voor de te veilen kinine te laten vervallen. Deze nieuwe regeling geldt voorloopig voor één jaar. Voor de kinineveilingen voor 1906 is ingeschreven: door particulieren voor ongeveer 20,000 kilogram, door het gouvernement voor ongeveer 25,000 kilo sulpstaat.

De heer *van Geuns* drijft in het *Soer. H.bl.* den spot met de bekende opdracht, betreffende het **inlandsch onderwijs**, aan den controleur *Jasper* verstrekt en zet uiteen dat een dergelijke opdracht alles weg heeft van het opentrappen van een niet gesloten deur.

Twee minuten speurens in de koloniale verslagen is voldoende om de wenschelijkheid van herziening of uitbreiding van het inl. onderwijs te doen erkennen als een dringende noodzakelijkheid."

Bovendien is 't toch genoegzaam bekend, dat het inl. onderwijs in Indië op een allerbedroevende wijze wordt verwaarloosd.

Elk europeesch schoolgaand kind kost den staat immers ongeveer f 24, dus 600 maal meer dan een inlandsch kind. *Mr. v. Deventer* schatte toch, dat omstreeks 1 millioen gulden aan 't inl. onderwijs op Java en Madoera werd ten koste gelegd, dat is 3⅓ cents per hoofd.

Niet minder noodig is onderwijs in *practische industrieele* richting, doch ook in deze behoeft de regeering geen speciaal rapport, tenzij het een middel is om te . . . . . *temporiseeren!* schrijft *v. Geuns.*

De **vorst van Boni** zal te Batavia geïnterneerd worden in een woning de Pintoe-Besie. Een militaire wacht van 12 man zal huis en erf bewaken.

In **Atjeh** nog steeds overvallingen. Den 14den Dec. j.l. werd een dekkingsdetachement onder een inl. sergeant nabij *Blang Maue* door 40 vijanden overvallen. De sergeant, 1 korporaal en 10 fuseliers sneuvelden, 4 fuseliers werden zwaar en 4 licht gewond, zestien geweren en 500 patronen gingen verloren.

Den 18en Dec. d.o.v. werd de geniedekking onder een eur. sergeant nabij *Aloeë Goelë* in Peusangan door een honderdtal Atjehers overvallen. Behalve de sergeant, sneuvelden nog 9 inl. fuseliers, terwijl 4 zwaar gewond werden. Verloren gingen 14 geweren. De vijand had 6 dooden. Een patrouille onder luitenant Winter heeft van een 20 man sterke bende in Peusangan 17 vijanden neergelegd.

Het feit, dat de vijand slechts 6 dooden liet liggen, laat ruimte voor het vermoeden, dat de noodige veiligheidsmaatregelen weder niet behoorlijk zijn in acht genomen, schrijft het *Bat. Nbl.*

West-Indische Berichten.

Curaçao. Zooals wij verwachtten, werd het bericht volgens hetwelk de zeilvaart op Venezuela voor deze kolonie weder was geopend, te Willemstad met grooten jubel ontvangen.

Volgens de *Amigoe* zou echter 'n onaangenaam bijsmaakje aan dat heuglijk bericht zijn.

„De voor zeilschepen laatst bestaan hebbende moeilijkheid" schrijft het blad, „is *niet* opgeheven, noch voor Bonaire, noch voor Abrua. Alleen op Curaçao kunnen de zeilschepen worden uitgeklaard door den columbiaanschen consul, de anderen twee eilanden missen nog hun consulaire vertegenwoordigers van Venezuela, zoodat van daaruit geen enkel zeilschip naar Venezuela kan vertrekken."

„Zeker," vervolgt het blad, toch blijft er reden voor vreugde en dankbaarheid jegens president Castro; ons hoofdeiland is ten minste van een zwaren last, welke ons dreigde dood te drukken, bevrijd. Maar ook voor Curaçao is nog niet alles bereikt. Ook voor Curaçao blijft van kracht het verbod dat schepen van minder dan 40 ton inhoud de havens van Venezuela niet mogen aandoen, terwijl voor Bonaire en Aruba beide dwangmaatregelen nog van kracht blijven."

Het blad vraagt hoe het mogelijk was dat de onvriendelijke maatregel van Venezuela zoo lang kon blijven bestendigd, om na acht weken nog slechts ten halve daaraan een einde te zien gemaakt.

Venezuela kan volgens de *Amigoe* blijkbaar geen eerbied meer hebben voor onze regeering, die hare onderdanen op willekeurige, vernederende wijze liet behandelen zonder op te komen voor haar rechten en eerbied af te dwingen voor ons gezag?

Wij hadden dus aan Venezuela de tanden moeten laten zien! Is dat dezelfde *Amigoe*, die amende honorable onzerzijds wenschte voor vermeende tekortkomingen?

In den tegenwoordigen tijd is het voor iedere natie en zeker voor die welke de eer zal hebben, het vredespaleis in haar midden te hebben, plicht om niet tot dwangmaatregelen over te gaan, dan wanneer alle andere middelen falen. En waar we hier met een georganiseerden staat te maken hebben als Venezuela, waarmede onderhandelingen kunnen worden aangeknoopt, door een bij dien Staat geaccrediteerd vertegenwoordiger, is ongetwijfeld de weg der onderhandelingen die, welke de aangewezene moet worden geacht. En we begrijpen niet dat de *Amigoe* in de dagen, waarin het blad zoo treffend het »Vrede op aarde« herdacht, der regeering van het moederland er een verwijt van maakte, dat ze niet dadelijk met den sterken arm ging dreigen, welke dreigementen nog bovendien dit problematieke nut hebben, dat ze machtigeren zelfs dan wij tegenover Venezuela al heel weinig verder brachten.

In een schrijven uit Sint Martin aan genoemd blad troffen we de mededeeling aan, dat het voortaan voor de bewoners van het eiland niet zoo gemakkelijk zou gaan om naar Sint Domingo te trekken en daar werk te zoeken. Arme luitjes, is men geneigd te denken, na al wat over de armoede der Sint Martijners werd gehoord.

Volgens den schrijver van bedoelde correspondentie zou de zaak echter eer voordeelig dan nadeelig voor het land wezen. Allen, die na 10 December ll. op Sint Domingo aankomen, moeten in het bezit zijn van een schriftelijk bewijs van de plantage, waar zij werkzaam zullen zijn, of bij ontbreke daarvan eene som van 30 dollars toonen als persoonlijk bezit.

Aan deze bepaling is volgens den schrijver voor het eiland voordeel verbonden. Er zullen nu minder luitjes naar Sint Domingo trekken en de Sint Martijners zullen zich meer met het bebouwen van het eigen land ophouden. Nu trekken heele families naar Sint Domingo en laten gedurende ettelijke maanden huis en grond aan hun lot over, om teruggekeerd van de overgelegde spaarduitjes te teren en het eigen land ongerept te laten. Is het geld op, dan maar weer naar Sint Domingo!

»De grond ligt jaar in jaar uit dus braak en de laatste maanden, die onmiddellijk aan het tijdstip van vertrek voorafgaan, lijdt men gebrek, daar het gespaarde geld is ingeteerd.«

't Is 'n interessant kijkje, dat G. ons in de *Amigoe* op het arme St. Martin gaf.

't Is soms om wanhopig te worden voor menschen, die het beste met hunne naasten voor hebben en dan zoo dikwerf op den onwil van belanghebbenden zelven hunne pogingen zien afstuiten.

De »Curaçaosche was er nu eindelijk in geslaagd om een cursus voor hoedenvlechters te Willemstad te kunnen openen. Wie nu denkt, dat het storm zou loopen van vrouwen en meisjes om zich in de vlechtkunst te kunnen volmaken en op die wijze in de gelegenheid te worden gesteld om meer geld te kunnen verdienen voor fijner werk, heef het glad mis.

De ingestelde cursus zou den 2en dezer met slechts vier vlechters worden begonnen. De *Amigoe* wekt hare lezers op, om waar mogelijk hun invloed aan te wenden voor bijwoning van dezen cursus door een grooter aantal vlechtsters.

Het blad schrijft dan:

„Het doel van den op te richten cursus is om het fijn vlechten meer algemeen te maken, omdat er meermalen aanvragen komen om fijnere soorten, welke, uit gebrek aan werkkrachten, niet geleverd kunnen worden.

Met die fijnere soorten kan veel meer geld worden verdiend dan met de gewone. En juist de goede afwerking daarvan zal ons eiland een goeden naam geven en meer werk verschaffen, zoodat het volk met het vlechten werkelijk zijn onderhoud kan verdienen,

Vooral nu Z. Exc. de Minister van Koloniën D. Fock zich onze industrie heeft aangetrokken en de Koninklijke Fabriek van hoeden en militaire equipementstukken van den heer Frans Pauwels te 's Gravenhage bereid bevonden wordt al onze goede soorten op te koopen, mogen wij niet langer talmen. Dezer dagen heeft de heer Frans Pauwels aan de „Curaçaosche Maatschappij" zijn volle medewerking beloofd en reeds aanstonds een flinke bestelling gedaan.

De monsters voor eenige jaren aan de permanente tentoonstelling *Boeatan* van „*Oost en West*" gezonden, hebben zeer de aandacht getrokken.

Mevrouw N. van Zuylen-Tromp verdient zeker een bijzonder woord van dank en lof voor hare ijverige, belangelooze bemoeiingen. Door H. Ed. werd de Minister attent gemaakt op ons vlechtwerk, wat de verdere praktische resultaten tengevolge had."

Suriname. De huishouding dezer kolonie is duur, evenals die van Curaçao, en evenals die van de fransche Antillen, ten opzichte waarvan men nu ernstige plannen schijnt te koesteren om er de tering naar de nering te zetten.

Naar aanleiding van de opmerking in het *Vaderland* dat er op de koloniale huishouding wel wat zou te bezuinigen vallen, vinden we in de *Suriname* van 7, 12 en 15 December ll. een, nog niet afgesloten betoog voor de waarheid dier opmerking. Zeer trof ons daarin de opmerking als wel de moeite waard om daarop de aandacht te vestigen, dat de toekenning van reis- en teergelden in de kolonie niet wordt geregeld bij de wet, maar bij gouvernements-resolutie; noch de Koloniale staten, noch de Raad van bestuur worden gehoord; de gouverneur treedt dus op als ongecontroleerd begrootings wetgever!

Zoo is het tractement van den landbouw-assistent feitelijk van f 3500 als toegestaan op f 5000 gebracht, evenals dat van den wandelleeraar.

Kortom afgezien van de personaliteiten, die in het artikel voorkomen, maar, wij moeten het erkennen, somtijds wel eens noodig kunnen zijn, achten wij de opmerkingen van de *Suriname* belangrijk genoeg om daarop de aandacht te vestigen.

De goud-industrie blijft in de kolonie nog steeds den weg van den vooruitgang bewandelen. In tien maanden tijds, de eerste tien van 1905, bedroegen de goud-aanvoeren te Paramaribo ruim 837 kilogrammen; ver beneden de 1000 zullen dus de aanvoeren dit jaar niet blijven. Het district Suriname spant met 325 kilogrammen de kroon, dan volgt Lawa met 210, Saramacca met 178, 5 en Marowijne met 123, 5 kilogram.

Er heeft zich in de kolonie weer 'n stroopers-incident voorgedaan. Wij ontleenen hieromtrent aan *Onze West* het volgende:

„In Marowijne liggen twee bekende goudplacers, Daylight en Hermina. Op beide placers werd het stelsel van onderhuur toegepast. Het trok echter de aandacht, dat van Daylight geregeld groote goud-aanvoeren plaats vonden, terwijl Hermina, van ouds een zeer gunstig bekend placer, weinig goud opbracht. Dit deed het vermoeden rijzen, dat een groot deel van het goud hetwelk door onderhuurders op Hermina werd gewonnen, op de eene of andere wijze zijn weg vond naar Daylight, en als van dit placer afkomstig in de stad werd aangevoerd. De beheerder van Hermina zond daarom onlangs den landmeter Simons op, die vergezeld werd van een beambte van politie en het geluk had een groot aantal arbeiders werkend aan te treffen op het placer Hermina. Zoo kon ditmaal een groote hoeveelheid goud van placer Hermina aangevoerd worden, en wel niet minder dan 17100 gram, een kapitaal vertegenwoordigende van nagenoeg f 24000. Bovendien werd 1500 gram goud in beslag genomen van stroopers die op het placer werden aangetroffen. Het is te hopen, dat de rechtzaak, die ongetwijfeld zal volgen, het volle licht zal brengen in deze duistere zaak."

Bijna 19 kilogrammen dus in éene maand van één placer — 't is nog eens de moeite waard.

Of er goud in den Surinaamschen bodem zit? We gelooven dat er nog menschen zullen zijn die er aan twijfelen, omdat zij zelven het er niet uit wisten te halen.

Surinaamsche Schetsen.

V.

De balata-industrie, bewerking en winsten.

Een nogal winstgevende en bloeiende industrie in de kolonie is die der *balata*. Dit is het sap (melk) uit de bolletrie (Eng. bulytree), een reusachtige boom van ± 120 voet hoogte, welke door een fraaie bladerenkroon gedekt is, in de binnenlanden veelvuldig, meestal in groepen voor komt. Ofschoon de groote waarde van dit sap reeds langer bekend is, kan men eerst sedert een 15 jaren van ontwikkeling van de balata-industrie spreken, welke vooral met Engelsch kapitaal langs de rivieren de *Nickerie* en de *Corantijn* werd begonnen, zoodat begrijpelijkerwijze meest inboorlingen uit de naburige Engelsche koloniën, *Demarara* en *Barbados*, daarin een bestaan vonden en nog vinden.

Balata, dat ongeveer dezelfde eigenschappen heeft als *gutta percha* en *caoutchouc*, wordt echter duurder betaald en in sommige opzichten duurzamer geacht, o. a. omdat het tegen temperatuursinvloeden beter bestand is en dus langer in gebruik kan blijven.

Zonder vergunning van den Gouverneur mag men in de domeingronden geen bolletree bewerken. Wanneer die toestemming (concessie) verkregen is voor een zeker aantal HA. in de binnenlanden, moet door den concessionaris voor het uitrusten van expedities worden gezorgd. Vóór het aanvragen eener concessie, laat men gewoonlijk een prospector met eenige mannen (6 meestal) een verkenningstocht doen, om van de aanwezendheid van de gezochte boomen in een zeker terrein verzekerd te zijn. Zoo'n prospector gaat natuurlijk geheel op avontuur uit.

De kosten aan het uitrusten eener expeditie verbonden zijn zeer belangrijk. Gewoonlijk gaat dan een prospector met een 20 man het bosch in, waarbij het regel is hen voorschotten van minstens f 100 te geven. Komt een expeditie of liever een balata-bleeder, zonder resultaat terug, dan gaat het zeer moeilijk het voorgeschoten geld op den bleeder te verhalen, en is de eenige mogelijkheid op redres, dat hij nogmaals zijn geluk beproeft.

Het uitrusten van expedities eischt nog heel wat drukte en werk, aangezien de noodige voorraad levensmiddelen als bakkeljouw (gedroogde kabeljouw) rijst, blikjeswaren, zout, spek, zoutvleesch, ook tabak en lucifers moeten worden meegenomen, evenals blikken, waarin de bolletree-melk moet worden bewaard.

Die expedities vertrekken met booten — gewoonlijk in het begin van 't jaar — naar hare bestemming (het concessie-terrein) en blijven daar in den regeel tot Augustus. Veelal heeft de concessionaris een magazijn op zijn terrein en als de mondvoorraad op is (meestal vrij spoedig), zijn de werklieden, daar zij hun voorschot in den regel in de stad verbrast en verteerd hebben, wel verplicht in dat magazijn te koopen waar het nu niet bepaald goedkoop is, ja, de waren wel tegen het dubbele van den gewonen prijs van de hand worden gezet. Afrekening geschiedt dan later bij terugkomst in de stad.

Het tappen der bolletreeboomen heeft op de volgende wijze plaats:

De balatableeders (tobleed bloeden-aftapper) verdeelen zich 't over terrein, elk in een afzonderlijk stuk grond, omdat ook ieder betaald wordt voor het door hem verkregen product.

Zij maken in den bast der boomen, tot op ongeveer 20 voet hoogte V-vormige insnijdingen, welke loopen tot onder aan den stam, zoodat door het aldus gevormde kanaal de melk kan vloeien en worden opgevangen in kalebassen, welke aan den bast worden vastgehecht.

Zijn de kalebassen (schalen der kalebasvruchten) vol, dan wordt de inhoud overgegoten in blikken, die in het kamp gebracht, in groote bakken worden geledigd om daar te gisten. Er vormt zich na eenige dagen een vlies in de bak van pl. m. 1 cM. dikte, dat er af wordt genomen en gedroogd tot een vrij hard vel. Deze roodbruine vellen zijn voor verzending reeds geschikt. Op die wijze gaat men voort totdat de bak ledig is.

Het is verboden den bolletreeboom over den geheelen omtrek te kerven, omdat door dit z. g. „ringen" de boom zou sterven. Toch gebeurt het herhaaldelijk, dat men zulks doet om een grootere hoeveelheid balata te verkrijgen, en dus groot nadeel aan de boomen toebrengt. Ofschoon strafbaar, kan men moeilijk dergelijke handelingen controleeren of straffen, daar het toezicht in de binnenlanden te onbeteekenend is, alhoewel door het koloniaal bestuur sinds eenigen tijd bizonder politietoezicht is ingesteld.

Gewoonlijk leveren de boomen, nadat zij een viertal jaren geleden 't laatst getapt zijn, weer melk.

Per kilo balata ontvangen de bleeders bij terugkomst en na behoorlijke weging f 1.50. De marktprijs van balata is ongeveer f 3; voor de onkosten kan men f 2 per kilo rekenen, zoodat de winst — als alles meevalt — f 1.— per kilo is. De laatste tijden is de prijs der balata echter zeer gedaald; toch blijft de industrie winstgevend. Zoo verhaalt Dr. van Cappelle, dat hij zijn tocht in de binnenlanden aan de Z. W. helling van een bergrug een 80 tal boomen telde en berekende hij, dat op dat kleine plekje een kapitaal van f 2000 voor het tappen stond.

Wanneer n.l. een bolletree, die in den drogen tijd 3 à 4 Liters in regentijd wel 7 L. melk oplevert, (in den regentijd is het produkt niet veel grooter, wegens aanzienlijker watergehalte en kan men op minstens 1 kg. per boom rekenen) goed getapt wordt. d. w. z. over slechts $\frac{1}{3}$ of $\frac{1}{4}$ van den omtrek, dan is hij na 3 à 5 jaar genoegzaam hersteld om andermaal getapt te worden.

Stelt men de prijs van 1 KG. balata, d. i. de hoeveelheid, die een boom, op bovenomschreven wijze getapt, telkens kan opleveren, op 3 gulden, dan vertegenwoordigen 80 boomen een waarde van f 240, eene som die telkens na 4 jaren kan verkregen worden; dit bedraagt dus per jaar f 60.

„Eindeloos", zegt dr. van Cappelle verder, „strekken zich „deze rijkdommen door de binnenlanden in onze kolonie „uit om met 't goud, waarvan ook hier eenmaal rijke „vondsten ontdekt zullen worden, een waarde te vertegen-„woordigen op een zoo beperkt gebied, wellicht onge-„evenaard."

Weet men, dat in 1903 ongeveer 6½ millioen H.A. voor onderzoek van balata zijn uitgegeven, en ruim 600.000 H.A. in concessie, dan ziet men, dat deze industrie zich in vrij groote belangstelling mag verheugen.

VI.

Kijkjes in de rechtzaal.

De stoep van het Hof van Justitie is bevuild met vieze, natte, witte plekken. Men deelt ons mede, dat men „Obia Sanni" ter plaatse heeft neergelegd, om eene gunstige beschikking van het Hof van Justitie te verkrijgen. Behalve eene zekere, weinig welriekende vloeistof, afkomstig van een viervoetig dier, schijnt er met krijt te zijn gewerkt op de stoep. De gewone middeltjes zooals jenever, knoflook, enz. zullen er zeker ook wel bij te pas zijn gekomen, al valt dit nu moeilijk meer na te gaan. Als de beklaagden niet vrijkomen, dan moet „iemand" sterven, zoo is, naar ons is meegedeeld, de uitspraak van de heksenmeesters, die hier ageeren ten gunste van beklaagde. Treurig staaltje van bijgeloof!

De beklaagden, *negers*, arbeiders op een placer, werden evenwel toch veroordeeld. Hun „Obia Sanni" had dus niet geholpen.

Nu is de Britsch-Indiër aan de beurt. Erg frisch zien deze koelies er niet uit in den regel. Hun gore kleedij, hun haartooi met klapperolie gedrenkt, de zweren, die zij dikwijls hebben, dat alles maakt deze menschen weinig aantrekkelijk.

Vandaag is werkelijk 't toppunt bereikt. De beklaagden en getuigen wedijveren wie er het smerigst uitziet. Een koelievrouw verschijnt op het tooneel met een omslagdoek, die in langen tijd geen water en zeep heeft gezien. Het mensch strompelt. Zij heeft eene verzwering aan den voet, misschien ook een gevolg van weinig zindelijkheid. Bovendien heeft ze koorts zoodat ze zich nauwelijks staande kan houden, waarom de President haar hoffelijk een stoel doet aanbieden. Achter haar trippelt een alleraardigst kindje. Een bloempje op een mesthoop!

Het blikt vrijmoedig in het rond. Blijkbaar is het verwonderd, dat de moeder zoo lusteloos op de stoel zit en zich ternauwernood moeite geeft te antwoorden op de gestelde vragen. Zoo nu en dan laat het meisje ook haar stem hooren want het is betrokken in de rechtzaak van heden. De man die met haar moeder samenwoont (misschien haar vader) heeft het kind op een dag, toen hij dronken was, mishandeld. Hij zocht de moeder, met wie hij kort te voren ruzie had gehad en het kind liep hem daarbij achterna, ook roepende om de moeder. Dat roepen begon den onverlaat te vervelen! Op een gegeven oogenblik gaf hij het meisje een klap, tilde het bij de armen in de hoogte en kwakte het neer op den grond, met 't gevolg, dat het arme schaap een armpje brak, wat de ellendeling niet eens opmerkte. Anderen brachten eenigen tijd later het schreiende kind bij de moeder. Het kind moet nu ook getuigenis afleggen. De lezers begrijpen dat dit alles met behulp van tolken geschiedt, met een bedeesd stemmetje vertelt zij hoe ze is geslagen, daarbij met een schuwe blik naar beklaagde ziende, alsof zij vreesde, dat hij haar nog kwaad zou kunnen doen!

Of het pijn deed?, vraagt de President.

„Ja", antwoordt het meisje „het jeukte erg!"

De beklaagde erkent het ten laste gelegde, wat ook door de getuigen wordt gestaafd. Het openbaar ministerie acht voor dit feit een strenge straf noodig en eischt daarom een jaar gevangenisstraf met gedwongen tewerkstelling en een boete van f 8.—.

Wat de koelie meer hinderde, een jaar van zijne vrijheid te zijn beroofd of het betalen van acht guldens, bevroedt ge niet. Ik geloof het laatste.

Het eerste bedrijf is afgeloopen. De beklaagde, de zieke vrouw, de getuigen, het aardige koeliemeisje, alles verdwijnt met spoed van het tooneel en beklaagde n°. 2 komt binnenstrompelen.

Weer zoo'n vieze koelie!

Deze loopt met een kruk, omdat hij aan eene zijde is verlamd. Hij heeft zich te verantwoorden, wegens minder vriendelijke bejegening van een huis- en landgenoot. Hij woont samen met een Madraskoelie en een tijd lang was alles „pais en vree". De wind echter zou hierin verandering brengen. Over een touw hing het smakelijke kleedingstuk, hetwelk men *baba* noemt, een soort beenbekleeding. Een verraderlijke windvlaag wipte de baba van het lijntje. De eigenaar van het kleedingstuk, de beklaagde, beduidde zijn huisgenoot dat hij de baba moest gaan oprapen. „Ben je gek" klonk het verontwaardigd antwoord, waar over beklaagde zoo gegriefd was, dat hij een stuk brandhout opraapte en zijn huisgenoot daarmee op het hoofd tikte op nogal ruwe wijze. Althans de huisgenoot viel achterover, bij ongeluk in een vat, rolde om met het vat, bezeerde zijn been daaraan en kreeg onderwijl nog een paar zachte (!!) tikjes met het brandhout van zijne medebewoner, die deze gelegenheid te schoon vond om ze ongebruikt te laten. Dit spektakel brengt beklaagde nu voor den vierschaar. Hij houdt zich leuk.

„Ik was dronken" zegt hij „en kan mij niet herinneren, wat gebeurd is". Toevallig echter herinnert hij zich wel alles, wat in het nadeel van zijn huisgenoot is. Ook 't getuigenverhoor bewijst duidelijk, dat hij niet dronken was, zoodat het O. M. vrijheid vindt het feit bewezen achtend, den eigenaar van de baba, zes maanden gevangenisstraf te geven met openbare tewerkstelling.

Ten slotte komt een bewoner van ons schoon Insulinde op het zondaarsbankje, een *Javaan*.

Ter inleidinge diene, dat de naam van „schoonmama" niet erg populair is. In tijdschriften, vooral in de z. g. humoristische, leest men telkens satirieke verhalen over schoonmama's, waarin haar voortreffelijke eigenschappen niet al te gunstig worden voorgesteld. Toch zijn ook schoonmoeders wel eens nuttige beste menschen. Daarvan kan de heer Bhim Bhohadoor Sing, koelie op plantage X meepraten. In het begin van het jaar had hij het voorrecht zijn schoonmama te herbergen. Als Bhim Bhahadoor Sing 's avonds uitging om te dobbelen, bleef schoonmama alleen in huis met haar dochter. Zoo was 't ook in den nacht, dat het volgend voorval werd afgespeeld. De beide vrouwen sliepen. Maar ongeveer middernacht wordt schoonmama wakker door een geritsel. Zij opent de oogen om tot haar schrik te ontwaren, dat een groote Javaan binnengedrongen is, die een ijzeren trommel opneemt en daarmede de kamer verlaat.

Schoonmama zet een luide keel op, maar practisch als zij is, beseft ze, dat het niet voldoende is. Ze staat dus

ijlings op en snelt den dief achterna. Op korten afstand van de deur haalt ze hem in en grijpt hem vast. Maar de robuste Javaan behoeft haar slechts één schop te geven om de oude vrouw over den grond te doen tuimelen. De brutale roover snelt weg met den gesloten buit. Maar gelukkig heeft schoonmama den dader herkend. Zoo gauw ze kan loopt ze naar de woning van den koelie Jaggernath, waar Javanen en Britsch-Indiërs broederlijk samen aan het dobbelen waren (een teeken van verbroedering, maar geen gelukkige verbroedering tusschen Britsch-Indiërs en Javanen).

Ook Bhim Bhahadoor Ring behoort tot de dobbelaars. Daar vliegt schoonmama binnen! Als een dynamietbom doet ze het gezelschap uiteenspatten door de mededeeling dat de Javaan Kromo Prawiro een trommel met geld gestolen heeft bij Bhim Bhahadoor Sing.

Groote opschudding!

Men besluit onmiddellijk een onderzoek in te stellen. De Javaansche hoofdman (Mandoer) doet al zijn landgenooten samenroepen. In het middernachtelijk uur komen allen bijeen. Slechts één ontbreekt .... Kromo Prawiro! Men doorzoekt zijn woning met licht, maar hij is nergens te vinden. Eerst den volgenden morgen 6 uur zag men vriend Kromo Prawiro van den kant van het veld opdagen. Hij werd met 't noodige gejoel begroet. In koor klonk het: daar is Kromo Prawiro, daar is Kromo Prawiro!"

Het voorwerp van deze buitengewone belangstelling zag zich in een oogenblik omringd door tal van koelies. Eenigen gaven hem vast bij voorbaat een paar flinke muilperen, zeker in afrekening van de straf, welke Kromo Prawiro voor zijn daad zal krijgen, maar het is de vraag of het Hof met dit voorschot rekening zal houden.

Tevergeefs tracht hij zijn alibi te bewijzen. Hij kan niet opgeven, waar hij den bewusten nacht is geweest. Hij beweert dat hij thuis was. Maar die uitvlucht is niet gelukkig gevonden, want men weet dat de immigrantenwoning van bescheiden afmeting is en men zou moeilijk een flink uit de kluiten gewassen Javaan als Kromo Prawiro is, bij de huiszoeking over het hoofd hebben gezien.

Kort daarop vond men in 't veld eenige kleedingstukken behoorende tot de intime garderobe. Daar dergelijke producten, zelfs niet op de vruchtbaarste plantage en vooral in de krullotentijd niet van de boomen vallen, begreep men dat die artikelen behoorden tot de gestolen kleeren van Bhim Bhahadoor Sing, want in de geroofde trommel, een petroleumblik van deksel behoorlijk voorzien, welke hier te lande vrij goedkoop worden verkocht, bevonden zich behalve f 45 aan baar geld, ettelijke kleedingstukken en een zilveren ketting. Na de kleeren werd elders in de plantage de gestolen trommel gevonden, terwijl de zilveren ketting in het bezit van een koelie scheen te zijn geraakt. Hoe dat is geschied, ligt grootendeels in het duister en het is voor belangstellenden ook maar beter, dat dat gedeelte van 't bedrijf met een sluier bedekt blijft.

Kromo Prawiro ontkent, zooals met de Javanen meestal het geval is, alle schuld op de zitting. De talrijke getuigen leveren echter zooveel bewijsmateriaal, dat het O. M. volle vrijheid vindt zijne veroordeling aan te vragen, echter wegens gebrekkige verstandsontwikkeling onder verzachtende omstandigheden.

Tot de academisch opgeleide boosdoeners behoort deze javaan dus niet. De eisch luidt 2 jaren gevangenisstraf met openbare tewerkstelling.

De praktizijn van den beklaagde wraakt de getuigenverklaring. Ook bij hem moet weder de schoonmama de dupe worden.

Verdediger heeft ontdekt dat zij maar één oog heeft en nu meent hij dat zij met het eene oog, nog beneveld van den slaap, onmogelijk Kromo Prawiro in den nacht heeft kunnen herkennen. De verdediger vergeet echter, dat Bhim Bhahadoor Sing's vrouw, wakker geworden op het geschreeuw van schoonmama, ook Kromo Prawiro heeft herkend.

De eisch van het O. M. wordt toegewezen.

Onverschillig, zonder een spier van zijn gelaat te vertrekken, hoor de Javaan doodkalm 't vonnis aan.

Kalm, alsof het de eenvoudigste zaak ter wereld betrof, laat hij zich heenleiden. Is het 't dobbelspel, en de onbedwingbare zucht tot spelen, die de drijfveeren waren tot dezen diefstal? Heel waarschijnlijk.

***

Uit de vele zaken die voorkomen bij het gerecht greep ik een voorbeeld van negerbijgeloof, Britsch-Indische wreedheid en Javaansche steelzucht.

REMAN IRUS.

¹) Obia Sanni-tooverij of afgoderijmiddelen.
²) Placer is een mijnontginning.

Algemeene Berichten.

Bali.

De correspondent van de *Nieuwe Rott. Ct.* te Batavia seinde 13 dezer:

»De expeditie naar Bali is voorloopig uitgesteld. De nieuwe resident van Bali en Lombok heeft in opdracht, onze verhouding met Badoeng en Tabanan, indien mogelijk, vreedzaam te regelen.«

De redactie teekent hierbij aan:

»Dit bericht komt niet onverwachts. Men wist reeds eenigen tijd geleden te verhalen, dat de gouverneur-generaal persoonlijk voor een krachtig ingrijpen op Bali was, maar dat de Raad van Indië daarin niet wilde medewerken, zoodat toen besloten is de blokkade van de kust van Badoeng en Tabanan krachtiger door te zetten, o. m. door het toevoegen van militaire schepen aan die van de gouvernements-marine, welke tot dusverre de blokkade hadden uit te voeren. Ook werden onzerzijds uitvoerrechten geheven. Dit beantwoordde de vorst van Badoeng met allen uitvoer over zee en naar Gianjar te verbieden. Reeds sedert de helft van September jl. heeft alle uitvoer van Badoeng naar Tabanan plaats, vanwaar Badoeng alle benoodigde invoerartikelen betrekt. In den politieken toestand van Badoeng kwam geen verandering.«

En na nog eens uiteen gezet te hebben wat er later is gebeurd en hoe het lid van den Raad van Indië *Liefrinck*, als uiterste poging om de zaak in der minne te schikken, 12 April 1905 naar Bali werd gezonden, hetgeen zonder resultaat bleef, komt zij tot het besluit:

»Wij gelooven niet, dat de nieuwe resident (*De Bruijn Kops*) meer succes zal hebben en meenen, dat dit uitstel geen afstel zal zijn.«

***

Indische magistratuur en inlanders.

De part. corr. te Batavia van het *Handelsblad* seint aan dit blad:

»Er is een commissie ingesteld om de Regeering te adviseeren over de mogelijkheid en wenschelijkheid van een openstelling der magistratuur voor inlanders en het oprichten van een rechtsschool, waarin inlanders practisch kunnen gevormd worden tot voorzitters van landraden.«

Ons dunkt dat de tijd ook hiervoor gekomen is, hetgeen o. a. blijken kan uit het feit, dat reeds enkele Inlandsche jongelieden voor de rechtsstudie naar Nederland zijn gekomen, o. a. de zoon van een Sangireeschen Radja

***

Wijzigingen in Indische Wetten.

Naar *De Telegraaf* verneemt, bestaat bij de Regeering het voornemen, om een wijziging van het drukpersreglement voor Indië tot stand te brengen en om tot 'n algemeene herziening der invoerrechten voor Indië over te gaan.

***

Gevonnist.

Onlangs werd uit Indië telegrafisch aan de *N. R. Ct.* bericht, dat de controleur **Burgdorffer** dan toch wegens doodslag op een europeesch fuselier, met aanneming van verzachtende omstandigheden, is veroordeeld, en wel tot 2 jaren gevangenisstraf. Zooals wij vroeger ook in ons blad mededeelden, werden in Augustus 1904 op den passar Moeara Tebo in **Djambi** wanordelijkheden gepleegd door eenige beschonken militairen, die ten slotte het controleurserf binnendrongen en een dreigende houding aannamen. Volgens de aanvankelijke berichten scheen het, dat toen de controleur Burgdorffer, die met zijn revolver schoot en den fuselier doodelijk wondde, daartoe uit zelfverdediging genoodzaakt was. Uit het vonnis blijkt echter, dat de rechter er anders over heeft geoordeeld.

***

Onderwijzers in Indië.

Waarschijnlijk ten gevolge van geruchten, die in omloop zijn omtrent maatregelen, welke de Regeering zou beramen, en welke van ongunstigen invloed zouden zijn op de positie en de promotie der onderwijzers in Indië, ondervindt de aanvulling van het korps Indische onderwijzers bezwaren.

Die geruchten zijn ongegrond.

Met name tot vermindering van het aantal scholen der eerste klasse zal niet worden overgegaan en ook andere maatregelen, waarop gedoeld kan zijn, liggen niet in de bedoeling der Regeering.

Hieraan kan worden toegevoegd, dat thans ook onderwijzers zonder hoofdakte, maar met een bijakte, voor den Indischen dienst worden aangenomen.

***

Soemalata.

De directie der Mijnbouw-maatschappij Soemalata deelt mede, dat zij op haar telegrafisch verzoek om inlichtingen, naar aanleiding der in de pers den 6en Januari gemelde onlusten, veroorzaakt door Chineesche contractkoelies, een antwoord heeft gekregen, dat de berichten overdreven zijn, dat slechts één man verwond werd en dat het werk reeds den 10en Januari hervat was.

***

Phosphaat-ontginning.

Nu aan boord van het ss. »Christian sted« onlangs van Willemstad via Klein-Curaçao naar Bonaire vertrokken, zich o. a. de heeren Fauel, Buys, Rivers, Pietersz en Jansen bevonden, rijst de vraag: zou er eindelijk iets komen van de phosphaatontginning op Klein-Curaçao?

***

Hoog bezoek.

Volgens een bericht van den Minister van Koloniën zal Z. D. H. Henri XXXII, prins van Reuss, kleinzoon van wijlen de Groothertogin van Saksen Weimar-Eisenach, geboren Prinses Sophie der Nederlanden, een reis naar Nederlandsch-Indië ondernemen.

Prins Henri XXXII is een zoon van prins Henri VII van Reuss-Schleisz Koestritz, oud gezant van Duitschland, generaal in het Pruisische leger, — en prinses Marie, oudste dochter van wijlen den Groothertog van Saksen-Weimar en prinses Sophie. De jonge prins is, zooals onlangs werd uiteengezet, de vermoedelijke opvolger van onze Koningin, als Zij kinderloos mocht komen te overlijden en als middelerwijl de grondwet niet ten opzichte der troonsopvolging gewijzigd wordt.

Prins Henri werd den 4n Maart 1878 geboren te Konstantinopel, waar zijn vader toen gezant was. Hij is opgeleid voor de Duitsche marine, bekleedde den rang van luitenant ter zee en was het laatst gedetacheerd bij de zeevaartschool te Kiel. Hij heeft onlangs den Duitschen zeedienst verlaten.

Van Vreemde Koloniën.

Het **Indisch Nationaal Congres**. Het jaarlijksch Congres der inlanders in Engelsch-Indië in 1905 werd ditmaal te Benares gehouden en voorgezeten door den heer Gokhale, juist teruggekeerd van eene campagne in Engeland, waar hij de belangstelling in zijn land en de nooden van zijn volk trachtte te wekken.

Aan de openingsrede van den heer Gokhale, den 27en December ll. gehouden, ontleenen wij het volgende:

»Terwijl wij bereid zijn te erkennen, dat vooruitgang naar ons doel slechts geleidelijk en voorzichtig kan worden bewerkstelligd, moeten wij er met den meesten nadruk op aandringen, dat de middelen van het land in de eerste plaats moeten worden besteed aan het werk om het volk, door onderwijs als anderzins, voor dien vooruitgang geschikt te maken. Zelfs de grootste voorstander van het bestaande bestuurstelsel zal niet beweren dat zulks thans ook maar eenigermate het geval is. Onze netto-inkomsten bedragen omstreeks 44 millioen ponden sterling. Hiervan wordt ongeveer de helft thans door het leger opgeslokt. De bestuursonkosten, afgezien van het militaire deel, slurpen ongeveer een derde van de inkomsten op. Dan worden meer dan 3 millioen aan Europeesche ambtenaren in civiele betrekkingen betaald. Dit alles laat slechts 7 millioen ter beschikking van het Gouvernement om die voor andere doeleinden te besteden. Kan het iemand, die begrijpt wat dat beteekent, verwonderen dat het Gouvernement slechts 'n ellendige 3/4 millioen uit de staatsfondsen aan de opvoeding van het volk besteedt — lager, meer uitgebreid en hooger onderwijs, alles te zamen«.

Drie kwart millioen ponden sterling of negen millioen gulden voor een volk van bijna drie honderd millioen zielen. Hun, die Engelsch Indië als voorbeeld aanhalen, om het — zonder eenigen twijfel in dit opzicht te geringe — offer te verkleinen, dat het Nederlandsch Indische Gouvernement aan het inlandsch onderwijs brengt, raden wij in gemoede aan ook deze cijfers te laten spreken. De behoefte aan grootere uitbreiding van het inlandsch onderwijs is te duidelijk, dan dat we om de eigen tekortkomingen in een helder? daglicht te stellen, een ander in de hoogte zouden steken, wier tekortkomingen de onze overtreffen.

In zijne zitting van den 28n December ll. nam het Congres de volgende, verkort weergegeven besluiten aan:

Den voorzitter wordt opgedragen den Prins en de Prinses van Wales (in Engelsch Indië vertoevend) namens het Congres eerbiedige hulde en welkom te bieden en de hoop te kennen te geven, dat Z. K. H. de ernstige bede van het Congres zal willen overbrengen aan den Koning, dat de beginselen neergelegd in de proclamatie van Koningin Victoria van 1857 ten aanzien van het bestuur van het land ten uitvoer zullen worden gebracht.

Het Congres is de meening toegedaan dat de Wetgevende Raden eene ingrijpende verandering dienen te ondergaan, door uitbreiding van het aantal niet-officieele, gekozen leden en toekenning van het recht aan dezen om in financieele aangelegenheden van advies te dienen, het veto-recht aan het hoofd van bestuur blijvende.

Het Congres, dankbaar voor de instelling eener Commissie ter fine van onderzoek in zake de accijns-quaestie voor de verschillende provinciën, betreurt het, dat hierin slechts ambtelijke leden zitting hebben. Het Congres beveelt ten deze aan: beperking van het aantal drankwinkels, benevens spoedige uitvoering der voorstellen, vervat in het memorandum van Sir Frederich Lely van het vorige jaar ten aanzien der regeling der accijnzen, en protesteert tegen het feitelijk terzijde schuiven door het Gouvernement van de Bengal Excise Bill, welke als een gezond stuk van vooruitstrevende wetgeving op het gebied van matigheid werd verwelkomd.

Het Congres meent dat de tijd gekomen is, waarin aan het volk van Indië een grootere stem in het bestuur en het toezicht op de aangelegenheden van het land moet worden gegeven door *a* toekenning van het recht aan elke provincie van Indië (er zijn er zes) om minstens twee leden voor het Lagerhuis (in Engeland) te kiezen; *b* benoeming van niet minder dan drie Indiërs, *gentlemen* van beproefde bekwaamheid en ondervinding als leden van den Council of India in Engeland; *c* benoeming van twee Indiers als leden van den Uitvoerenden Raad van den Gouverneur-Generaal en van één Indier als lid der Uitvoerende Raden van Bombay en Madras.

Het Congres meent dat parlementaire enquêtes naar den toestand van Indië het Engelsche Parlement beter in staat zullen stellen om zich van zijne verantwoordelijkheid ten opzichte van het bestuur van Indië te kwijten. Het salaris van den minister voor Indië behoort ten laste van de Engelsche schatkist te komen.

Het Congres meent dat de resolutie der Engelsch-Indische Regeering betrekking hebbende op de benoembaarheid van Indiërs tot de hoogere staatsbetrekkingen in strijd is met het Charter van 1833 en de Proclamatie van 1857 en protesteert tegen deze poging om de plechtige beloften van Parlement en Souverein weg te redeneeren. Het ware geneesmiddel voor de vele financieele en administratieve euvels wordt geacht te moeten worden gezocht in een grooter gebruik van het inlandsch element in de verschillende diensten. Aangedrongen wordt op een onmiddellijk gevolg geven aan het besluit van het Lagerhuis van 2 Juni 1893 ten faveure van gelijktijdige vergelijkende examens voor de civiele diensten. Reorganisatie van den Indian Civil Service wordt urgent geacht, waarbij de rechterlijke functiën gedeeltelijk op personen behooren te worden overgedragen uit de betrekkelijke beroepskringen. Het Congres dringt aan op vergelijkende examens voor de benoeming tot openbare betrekkingen in de provinciën, daar de benoeming bij aanwijzing door het Gouvernement leidt tot favoritisme en de vervulling der

betrekkingen door voor hun ambt ongeschikte lieden.

Een manifest der federale partij in de Philippijnen. De Federale partij in de Philippijnen is die, welke zich met de Nationalisten ten tijde van den strijd dien de Amerikanen hadden te voeren om zich in het bezit te stellen van deze voormalige Spaansche kolonie, van Aguinaldo en de zijnen afscheidde.

Toen aan de Philippijnen een schijn van zelfbestuur werd toegekend, door benoeming van een drietal Philippinos in de weigevende Commission of the Philippines, was het uit de Federale partij, dat het Amerikaansche Gouvernement zijne medewerkers zocht.

Van medewerking was evenwel eigenlijk geen sprake, want de rol der Philippijnsche leden dier Commissie, Pardo de Tavera, Luzurriaga en Legarda, bleek zoozeer eene bloot figuratieve, dat hun aanblijven door hunne landgenooten, van alle partijen slechts wordt verklaard door den wensch om het hun toegekende hooge tractement te behouden. Zelfs de *Manila Times* moest onlangs erkennen dat genoemde heeren niet geacht konden worden ook maar éene politieke fractie in den Archipel te vertegenwoordigen.

De Federale partij heeft nu onlangs hare wenschen en beloften in een manifest aan het Congres der Vereenigde Staten en het Philippijnsch Gouvernement belichaamd. Die wenschen zijn tweeledig en hebben ten eerste het overgangstijdperk en dan het constitutioneele tijdperk op het oog.

Ten aanzien van het overgangstijdperk lezen wij het volgende:

»Erkenning van de souvereiniteit der Vereenigde Staten, in den Archipel vertegenwoordigd door een liberaal, democratisch en vertegenwoordigend bestuur.

Individueele rechten en vrijheden, waarborg van lijf en goed, vrijheid van geweten, scheiding van Kerk en Staat.

Met het oog op de noodzakelijkheid van rust en orde verbindt de partij zich om met alle beschikbare middelen samen te werken met de gestelde machten ter verkrijging van de pacificatie van het land.

Gemeentelijk of plaatselijk zelfbestuur in overeenstemming met den bestaanden toestand in de Vereenigde Staten, en een gewestelijk bestuur alleen ondergeschikt aan het toezicht van het Gouvernement.

Vrij en kosteloos elementair onderricht onder leiding van het gewestelijk bestuur, overeenkomstig de wetten, daartoe nu door de Commissie, later door het Huis van afgevaardigden en den Senaat uit te vaardigen. De partij is voor het beginsel der gemengde scholen, dat zij bij de wet wil zien vastgesteld. Het meer uitgebreid en hooger onderwijs zij vrij, en bij de wet geregeld.

Instelling eener gewapende militie voor het behoud van de rust en bescherming van lijf en goed tegen misdadige elementen.

Bekwaamheid, loyauteit aan het gevestigd gezag en zedelijkheid behooren op den voorgrond te staan bij de benoeming tot openbare betrekkingen«.

Voor het constitutioneele tijdperk, dat volgens besluit van het Amerikaansch Congres in 1907 zou intreden, wordt het volgende aangegeven:

»Het Philippijnsche volk zal door vijf der zijnen vertegenwoordigd zijn bij het Amerikaansch Congres en de Amerikaansche regeering te Washington. De partij zal trachten te dien einde een besluit van het Amerikaansch Congres te erlangen.

Het Philippijnsch Congres zal bestaan uit een Huis van afgevaardigden, rechtstreeks gekozen in evenredigheid met het aantal stemgerechtigden in elke provincie of departement, en een Senaat, voor de helft in elk senatoriaal district gekozen door de burgemeesters der gemeenten, voor de helft te benoemen door den Gouverneur-Generaal.

De Gouverneur-Generaal wordt benoemd door den president der Vereenigde Staten; de gouverneurs van departementen door den Gouverneur-Generaal met toestemming van de Regeering te Washington; de provinciale gouverneurs door den Gouverneur-Generaal op advies en met toestemming van den Senaat.

Het recht van veto wordt uitgeoefend door den President der Vereenigde Staten en kan door dezen worden overgedragen op den Gouverneur-Generaal.

Elk ontwerp van wet zal alvorens kracht van wet te kunnen bekomen, aan den Gouverneur-Generaal worden voorgelegd. Keurt hij het niet goed, dan zendt hij het met zijne tegenwerpingen terug aan het Huis, waarvan het is uitgegaan.

Kunnen dit noch het andere Huis zich met de tegenwerpingen vereenigen, en wordt voor het oorspronkelijk ontwerp in beide Huizen bij hoofdelijke stemming eene meerderheid van twee derden verkregen, dan zal het ontwerp kracht van wet bekomen, evenals elk ontwerp, dat twintig dagen na de aanbieding — het geval van verdrag van het Congres uitgesloten — niet door den Gouverneur-Generaal zal zijn teruggezonden.

De partij zal ook trachten de Philippijnsche belangen te verdedigen, zoodat de door het Amerikaansch Congres aan te nemen wetten betreffende koophandel, handelstarief, scheepvaart en dergelijke rekening houden met de omstandigheden en reciprociteit. Aan den landbouw zal de grootst mogelijke bescherming worden verleend.

Alle wetsontwerpen betreffende belastingen zullen uitgaan van het Huis van afgevaardigden; maar de Senaat behoudt het recht van amendement.

De benoeming van rechters in het Hooge hof en van de lagere rechtbanken, zoowel als die van de openbare aanklagers zal geschieden door den President der Unie of den Gouverneur-Generaal als zijn gedelegeerde. De benoeming van de vrederechters zal geschieden door den president van het Hooge hof op voordracht van de gemeenteraden.

Het gebied der Philippijnen mag worden beschouwd als een der staten van de Unie, maar kan nimmer geheel of gedeeltelijk aan eenige vreemde macht worden afgestaan.

De partij sluit zich overigens aan bij de verklaringen der Commissiën, destijds voorgezeten door de heeren Schurman en Taft«.

De groote grief der Philippino's is het niet nakomen der beloften van Amerikaansche zijde telkenmale gedaan, zoodat twijfel zich van hen heeft meester gemaakt — geenszins ongerechtvaardigd — of men niet bezig is hen met mooie woorden te paaien om het eigenlijk doel te bereiken.

De eisch van onmiddellijke onafhankelijkheid werd door de Federalisten losgelaten, hoezeer die in den laatsten tijd ook bij haar op den voorgrond traden. We lezen te dien opzichte in de toelichting op vorenstaande wenschen en beloften:

»Voorbarige of onmiddellijke onafhankelijkheid, zou in de oogen der Federale partij instede van een zegen, een ramp kunnen blijken, en vreemde tusschenkomst te voorschijn roepen, die wellicht hard en wreed zou zijn. De onafhankelijkheid in den vorm van een wissel op de eeuwigheid, zoo het tegenovergestelde uiterste zijn, een inbreuk op wat mocht worden gehoopt. De onmiddellijke instelling van een vertegenwoordigend bestuur, waardoor de Philippino's een werkelijk en werkdadig aandeel in het bestuur zouden erlangen, zou den juisten middenweg tusschen deze gevaarlijke uitersten aangeven, en tegelijkertijd het middel opleveren om de lengte van tijd te bepalen, gedurende welke de Amerikaansche voogdijschap zal moeten blijven bestaan«.

De **Fransche Antillen.** Deze oudere koloniën bezorgen de Fransche Republiek heel wat hoofdbrekens. Op het oogenblik gaat het op Guadeloupe rauw toe. Mocht men den onlangs tot vice-president der fransche kamer herkozen heer Gerville Réache onvoorwaardelijk kunnen gelooven, dan zou de Gouverneur Boulloche op het eiland een soort schrikbewind hebben ingevoerd, en allerlei zaakjes, zooals brandstichting in een openbaar gebouw, doen uitvoeren om daarvan onschuldigen, tot de partij der Réachisten behoorende, te kunnen beschuldigen en dezen in de gevangenis te werpen.

Het groote euvel zit 'm in de ontijdige toekenning van het algemeen kiesrecht aan de bevolking der eilanden, waardoor de lieden zich lijdelijk door dezen of genen volksmenner laten opzweepen, wiens eenig doel daarin bestaat zich zelven omhoog te werken.

»Om te slagen«, schreef R. Pichevin in de *Dépêche Coloniale*, »ruien de politici de zwarte bevolking tegen de blanken op en brengen hiertoe telkenmale weer de voormalige slavernij op het tooneel. Het is het *tremplin* voor den candidaat, en men maakt er op zonderlinge wijze misbruik van. Men onderhoudt aldus de rassenhaat door onophoudelijk de herinnering aan een verleden terug te roepen, dat men voor altijd afgedaan weet.«

Op de ergerlijkste wijze moet in beide koloniën volgens dezen schrijver het geld door koloniaal bestuur en gemeenteraden zijn verspild, zonder dat iets hoegenaamd ten algemeenen nutte tot stand kwam.

Vóór de uitbarsting van de Montagne Pélée op Martinique waren daar in zeven jaren tijds ongeveer $3\frac{1}{2}$ millioen gulden aan openbare werken uitgegeven, alleen voor het hoogst gebrekkig onderhoud der wegen, dat op ongeveer 400 gulden per kilometer en per jaar komt te staan.

Het schijnt dat de Fransche regeering het ernstig voornemen heeft opgevat om orde te brengen in den heilloozen stand van zaken op de Antillen. Wat eenigermate geruststellend werkt voor de vrienden der goede orde, is dat de Minister van koloniën, Clémentel, tot nu toe den heer Boulloche als Gouverneur van Guadeloupe bleef handhaven niettegenstaande de tegen dezen gerichte herhaaldelijke aanklachten, welke door een collega van den heer Réache, Gérault Richard worden tegengesproken.

Opmerkelijk is hoe de Amerikaansche pers zich beijvert het vuurtje op Guadeloupe aan te stoken, en zich nu allerlei slechtigheden omtrent den heer Boullache laat berichten.

De Fransche regeering zou nu hebben besloten om Martinique en Guadeloupe met Fransch Guyana tot eene kolonie te vereenigen, onder het bestuur van één Commissaris-Generaal, en overigens het stel ambtenaren en de verschillende diensten meer in overeenstemming te brengen met den omvang van land en bevolking, terwijl men er ernstig over blijkt te denken om de vertegenwoordiging der Koloniën in het moederland af te schaffen.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. December 1905.

Desaloemboengs in Lamongan, door C. F. de Haan. — De rotan-sago-cultuur zooals die in het Siaksche en in Rokan gedreven wordt, door O. P. Besseling. — Dimana ada adil, disatoelah sentausa, door Arjo Soerjo-dipoetro. — Vermindering van schrijfwerk, door A. van Sluijs. — Memorie van overgave, door Nieuwenhuijs. — Opname van misgewas. — Aan ambtenaren B. B., Amateur-fotografen, door C. M. Pleyte. — *Varia*: Bestuursbemoeienis of bestuursonthouding. — Demonstratievelden. — Vermindering van schrijfwerk. — De Bintang Hindia. — De opleiding der indische ambtenaren. — Lantana.

De Economist. Januari 1906.

Een protest tegen de nieuwe Indische suikerbelasting (met inleiding van Mr. N. P. van den Berg), door E. K. G. Rose en G. Eschauzier.

De Indische Mercuur. 16 Januari 1906. No. 3.

Het Britsch-Indische munstelsel, door Mr. W. M. J. van Lutterveld. — De caoutchouc-cultuur op Ceilon, door A. H. Berkhout. — Tegen saccharine. Adres van Dr. M. Greshoff aan den Gemeenteraad van Amsterdam. — Rentabiliteit eener gutta percha aanplanting, als privaatonderneming, door T. — Verzoekschrift in zake de Verpondings-ordonnantie. — Vereeniging ter bevordering der katoencultuur in de Nederlandsche Koloniën, Bulletin No. 9. — De Phytophtora Nicotianae, eene ziekte in de tabak der Vorstenlanden. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap, 1905. No. 2.

In memoriam. Dr. J. L. A. Brandes, door Dr. Ph. S. van Ronkel. — Beschrijving van de twee brieven als rijkssieraad verbonden aan het Sultansgezag van Djambi en het Pangeran Ratoeschap aldaar, door C. den Hamer (met platen). — Legende van de kris Si Gendje, zooals die den Assistent-Resident van Djambi werd medegedeeld, met, als aanhangsel, de legende omtrent Si Ge dje Maboek zoals die aan den controleur R. C. van der Bor in het Soeroelangoensche is verhaald. — Bijdrage tot de kennis der gebruiken bij verloving en huwelijk in de onderafdeeling Ampat Lawang, door L. M. F. Plate.